Leto LXX | Štev. 194 a | V Ljubljani, v torek, 25. avgusta 1942-XX | Spedizione in abbonamento postale Poštnina plačana v gotovini | Prezzo — Cena L 0.80

Naročnina mesečno 18 Lir, za inozemstvo 20 Lir — nedeljska izdaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 50 Lir. Ček. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate.
Podružnica: Novo mesto.

SLOVENEC

Abbonamenti: Mese 18 Lire; Estero, mese 20 Lire. Edizione domenica, anno 34 Lire, Estero 50 Lire. C. C. P. Lubiana 10.650 per gli abbonamenti: 10.349 per le inserzioni.
Filiale: Novo mesto.

Izhaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.
Telefon 4001—4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Vojno poročilo št. 819

Uspešno delovanje patrol

Glavni Stan italijanskih Oboroženih Sil objavlja:

V Egiptu so se spopadi patrol zaključili v našo korist. Nekaj oklepnih sredstev je bilo uničenih, ko se je enkrat sovražnik skušal približati našim črtam.

Sovražno letalstvo je v boju izgubilo 7 letal. Italijanski lovci so sestrelili 5 letal, 2 pa nemški. Eno letalo je uničila protiletalska obramba v Tobruku.

Nad Gelo so včeraj sovražna letala izvedla polet. 4 osebe med civilnim prebivalstvom so bile ubite, 3 pa ranjene. Nekaj škode na raznih stavbah.

Rim, 24. avgusta AS: V Tuniziji se je izkrcalo naslednje število rešenih članov posadk ladij, ki so bile potopljene med zadnjo bitko na Sredozemskem morju. S križarke »Manchester« se je rešil poveljnik, 28 častnikov in 335 mož. Z oborožene ladje »Glenorcy« se je rešilo 13 častnikov in 69 mož posadke z ladje »Clan Fergusson« pa se je rešilo 6 častnikov in 35 mož posadke.

Nemške čete prodrle čez Don

Italijanske čete odbile sovjetske napade ob Donu — Odbiti sovjetski napadi na srednjem delu bojišča

Hitlerjev glavni stan, 24. avg. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:

Na kavkaškem področju se nadaljuje napad nemških in zavezniških čet v hudih pogorskih bojih.

Severozahodno od Stalingrada so si nemške pehotne divizije in hitre čete, ki jih je letalstvo odlično podpiralo, izsilile prehod čez Don in prebile v sunku močne sovražne postojanke.

Na ostalih delih bojišča ob Donu so se ponesrečili sovražni poskusi, in sicer ob odporu italijanskih čet.

Letalstvo je uspešno napadalo železniške naprave in prevozna sredstva v sovražnem zaledju in plovbo na Volgi.

Jugozahodno od Kaluge, severozahodno Medina in pri Rževu so bili sovražni napadi odbiti, in sicer v tesnem sodelovanju z letalstvom. Razbiti so bili že pri pripravljenih postojankah.

Jugovzhodno od Ilmenskega jezera in pred Petrogradom smo zasedli nova področja in odbili sovražne protinapade..

Na bojišču ob Ledenem morju so strmoglavska letala napadala taborišča čet na polotoku Ribači.

Sovjetsko letalstvo je včeraj pri letalskih bojih izgubilo 157 letal. Protiletalsko topništvo je sestrelilo mnogo letal in mnogo jih je bilo uničenih na tleh. Osem lastnih letal pogrešamo. Na zahodu so daljnostrelne topniške baterije obstreljevale cilje pri Dowerju.

Pri dnevnih napadih so angleška letala nad severozahodnim nemškim obrežnim ozemljem metala rušilne bombe. Lahka nemška bojna letala so včeraj v nizkih poletih napadala vojaško važne cilje ob angleški jugovzhodni obali. Ponoči so nemška bojna letala napadala mesto z industrijskim središčem v Midlandu in razne važne cilje v vzhodnem delu Anglije. Metala so rušilne in zažigalne ombe. Nastali so številni požari.

Nemške podmornice potopile 107.000 ton ladjevja

Berlin, 24. avgusta. AS: Izredno nemško vojno poročilo poroča, da so nemške podmornice v vzhodnem in zahodnem delu Atlantika in v Karaibskem morju potopile 17 ladij s skupno 107.000 tonami. Potopljena sta bila tudi dva vlačilca. 11 parnikov je bilo uničenih v konvojih, dve ostali ladji pa sta bili torpedirani, toda podmornice zaradi posega obrambe niso mogle ugotoviti učinka.

Nemško prodiranje v južnem delu Kavkaza

Berlin, 24. avgusta. AS. »Zwölf Uhr Blatt« komentira dogodke na vzhodnem bojišču in pravi, da nemške čete po zasedbi Krimskaje nadaljujejo svoje prodiranje proti jugu. Nemške čete tudi zmagovito prodirajo proti goratemu predelu Kavkaza. Glede bojev na srednjem delu fronte poroča dopisnik tega lista, da je izvedel iz vojaških virov, da se razvija silovita bitka 22 km jugovzhodno od Kaluge, kjer so Sovjeti napadli z močnimi pehotnimi in konjeniškimi oddelki, pri tem pa so se opirali na oddelke tankov, letal in topništva. Nemške pehotne divizije pa so jih povsod odbile in so Sovjeti imeli velike izgube. Nekaj krajevnih prodorov je bilo tamkaj izločenih. Sovražnik je v tej bitku izgubil 139 tankov in 66 letal.

Obnova v vzhodnih pokrajinah

Berlin, 24. avgusta AS: V pokrajini Minsk so nemške upravne oblasti obnovile delo na 17 državnih posesti. Delo vodijo nemški strokovnjaki. Poleg tega so odpravili in spremenili veliko število kolhozov v tej pokrajini in ta posestva preosnovali v velika veleposestva.

Zveza z Rusijo bo Anglijo še mnogo veljala

Berlin, 24. avgusta. AS. Minister za propagando Göbbels objavlja v listu »Völkischer Beobachter« uvodnik, v katerem razglablja o tem, ali bi zveza z Rusijo Angliji mogla prinesti kakšne koristi. Anglija je dosedaj zaradi svojih pogostih vojaških in pomorskih neuspehov že morala prepustiti vodstvo na morju Ameriki in to je velik udarec za angleški ugled. Na suhem je pa zdaj morala prepustiti vso vojaško delavnost boljševikom, in to seveda ne more podpreti ugleda Anglije. Churchill je pred kratkim že moral kloniti Stalinovemu pritisku in je moral pristati na poskus pri Dieppeu. Churchill sam in člani njegove vlade so bili proti temu dejanju, toda angleška vlada je že tako odvisna od Moskve, da je morala iti v ta poraz. Churchill je torej orodje v rokah boljševiške vlade. Tisti pa, ki uživa boljševiški strup, tudi umre zastrupljen, kakor to dokazuje angleški poraz pri Dieppeu.

Uspehi italijanske armade v boju ob Donu

Zlasti se je odlikovala divizija »Pasubio« in 119. pehotni polk

Rim, 24. avgusta AS: Ob obalah Dona se nadaljuje srdita bitka, katere se udeležuje tudi italijanska armada. Italijanske divizije se na bratski način ob strani nemških divizij vojskujejo v pokrajini, v kateri je rusko poveljstvo zbralo velik del svojih najboljših edinic, da bi ustavilo prodiranje oddelkov Osi proti Volgi.

Sovjetski poskusi, da bi prekoračili Don, in sicer tam, kjer se Don najbolj približa Volgi, se neprestano nadaljujejo, kajti maršal Timošenko se trudi, da bi na vsak način ustavil prodiranje proti Stalingradu.

Izgube, ki so jih italijanske čete prizadejale sovražnikom, so zelo velike. Don odnaša splave in nešteto trupel sovjetskih vojakov, ki jih je uničilo ali ubilo italijansko topništvo in avtomatsko orožje. Le redko se je sovražniku posrečilo priti do zahodne obale Dona, kjer pa so dospeli do obale, so bili odbiti po hudih bojih na nož, sodelovali pa so tudi konjeniški oddelki. Med temi boji se je zlasti odlikovala divizija »Pasubio«, izredno pogumen pa je bil zlasti 119 pehotni polk iz skupine Črnih srajc iz »doline Tagliamenta«.

Ti dnevi so trdi, toda polni slave za italijansko armado v Rusiji. Italijanske čete se vojskujejo z običajno drznostjo, in sicer na kočljivem odseku, ki jim je zaupan. S svojim delovanjem doprinašajo dragocen delež k uspešnemu strateškemu razvoju na vzhodnem bojišču.

Neredi v Indiji naraščajo

Indijci po vsem svetu podpirajo boj svojih rojakov

Carigrad, 24. avgusta AS: Dnevnik »Tasviri Efkar« popisuje dogodke v Indiji in pravi, da je aretacija Gandhijevega sina samo še pospešila nemire v Indiji, kjer se razburjenje nikakor ne mara poleči. Angleži gredo pri svoji politiki iz ene zmote v drugo in se motijo, če mislijo, da bodo nemire mogli zatreti s policijskimi ukrepi. Dejstva bodo namreč dokazala čisto nasprotno.

Šanghaj, 24. avgusta AS: Vse indijske organizacije v Šanghaju so se združile v zvezo za indijsko neodvisnost. Ta sklep je bil sprejet n av ažnem zborovanju, na katerega so prišli zastopniki vseh plemen in vseh ver iz Indije. Ob zaključku zborovanja so sprejeli resolucijo, ki obsoja angleško politiko, zlasti pa obsoja usodo, ki so Angleži zadali Gandhijevemu tajniku.

Bangkok, 24. avgusta AS: Indijski upor se širi kakor požar. Kadar Angleži mislijo, da so upor zatrli v enem delu pokrajine, se naslednji dan okrepe upori in neredi so hujši kakor pa poprej. V Madrasu so bile velike demonstracije v dveh delih mesta. Policija je razgnala množice šele s puškami in s strojnicami.

Protiangleški nemiri v Iraku

Ankara, 24. avgusta AS: Poročila, ki prihajajo iz Iraka o protiangleških izgredih pravijo, da je bil v nekem hotelu v Bagdadu ubit iraški stotnik, ki je bil v angleški službi. To je eno mnogih dejanj ljudskega odpora, ki sovraži tiste, ki so se predali Angliji.

Rim, 24. avgusta AS: Neko angleško uradno poročilo pravi, da sta bila Iran in Irak postavljena pod novo enotno vojaško poveljstvo, in sicer je poveljnik general Wilson.

Uspehi podmornic Osi ob ameriški obali

Berlin, 24. avgusta. AS. Iz vojnega vira se je izvedelo, da so nemške in italijanske podmornice ob ameriški obali potopile dve ameriški trgovski in eno angleško tovorno ladjo. Med njimi je bil parnik s posebnimi hladilnimi napravam. Parnik je dovažal sadje ameriškim četam. Tovorni parnik pa je vozil velik tovor kavčuka.

Lisbona, 24 avgusta AS: Poročila, ki so prišla iz Kenije, pravijo, da je parnik »Tuharime« na afriški obali izkrcal člane posadke bivše jugoslovanske trgovske ladje, ki je vozila v angleški službi. Ladjo je potopila japonska podmornica blizu otočja Bazaruto.

Rim, 24. avgusta AS: Zastopnik ameriškega mornariškega ministrstva je izjavil po radiu, da so podmornice Osi v prvi polovici tega leta prizadejale konvojem toliko škode, da so ameriške in angleške izgube narasle.

Pomanjkanje zdravil na Bližnjem vzhodu

Ankara, 24. avgusta, AS. Ker imajo Angleži in Amerikanci vedno manj parnikov, je na zdravstvenem polju v Siriji, Palestini in Libanu nastala velika zaskrbljenost. Zato so ustanovili posebne odbore strokovnjakov, za nabiranje zdravilnih zelišč. Organizirali so nabiranje zdravilnih rastlin, ki naj nadomeste razne kemične proizvode.

Štednja z gorivom v Angliji

Stockholm, 24. avgusta, AS. Londonski dopisniki švedskih listov poročajo, da se je v vsej Angliji začela širiti velika propaganda za štednjo s premogom in gorivi sploh. Angleške oblasti poudarjajo, da je položaj glede oskrbe s premogom »mračen in vznemirljiv«. V rudnikih so rudarji sedaj navadno stari nad 47 let in to zelo zmanjša proizvodnjo. Mlajši rudarji so bili vpoklicani v vojaško službo. Dasi so zvišali mezde za dela v rudnikih, pa je bil odziv zelo majhen.

Bolivija

Iz Paza poročajo, da je bolivijski zunanji minister Ante Matienzo podal ostavko.

Oblast nad Sredozemskim morjem

Med glavnimi temeljnimi načeli italijanske Mussolinijeve politike je tudi pojem o »našem morju«. Za Mussolinija in torej za človeka nove Italije je od same potrebe plovbe bolj važna potreba pluti po našem morju.

Iz tega nazora izvira vsa pomorska politika fašističnega režima in sicer v mirni in v vojni dobi. Že ob prvih začetkih zunanjepolitičnega dela, ko je bilo vse še bolj negotovo zaradi ogromnih vplivov držav, ki so bile tedaj močnejše, je režim stremel za osvojitvijo nadzorstva nad Sredozemskim morjem in sicer na morju in v zraku.

Kriza je bila v Italiji najbolj ostra v dobi sankcij, ko je bila na Sredozemskem morju zbrana angleška mornarica, da bi s svojo silo preplašila italijansko vlado in italijansko ljudstvo. Že tedaj pa so po vsem svetu razumeli, da se vojna neizogibno približuje, ker bi za Anglijo bilo sicer nekoristno zbiranje sil. Anglija je takoj začela s svojim sistemom gospodarskega davljenja, da bi ustavila italijanske pomorske gradnje, ker se je slepila z nado, da bo lahko spremenila potek dogodkov.

V zbornici in v lordski zbornici se je pogosto govorilo o položaju italijanske mornarice, da bi se zagotovilo, da bi pri morebitnem spopadu ogromna sila angleške mornarice takoj izločila bližnjo nevarnost.

Ko ob izbruhu svetovne vojne sredozemsko brodovje ni bilo dovolj pripravljeno, da bi uničilo italijanske ladje, so na vodstvu admiralitete začeli izmenjavati prve lorde admiralitete. Vsi so nato morali dokazati nekoristnost teh načrtov za uničenje. Tudi poskus pri Brindiziju, ki je bil proučen v vseh podrobnostih pri angleškem vrhovnem poveljstvu in zaupan najboljšim strokovnjakom imperija, bi moral doseči samo ta cilj. To podjetje pa se je spremenilo v velik blok višjega častništva, ker se nobenemu letalu, ki je priletelo nad Brindizi, ni posrečilo vrniti v domovino. Vsi so bili sestreljeni in posadke so s svojim življenjem plačale načrt gospodstva svoje vlade.

Bitka pri Puntustili pa je prvič dokazala, kako se italijanska mornarica usmerja na pot nadzorstva nad vsem Sredozemskim morjem in da se nobena država ne more več postaviti proti tej zgodovinski pravici. Bitka pri Pantelleriji je še bolj pojasnila položaj in hitri beg drugega konvoja, ki se je iz Aleksandrije podajal proti Malti, je dokaz vsega tega in potrdilo.

Velik vrišč in krik so izzvale novice, ki so prihajale med Anglosaksonce. Zastonj sta se cenzura in propaganda trudili, da bi zakrili resnico. Vsi dokazi so bili v nasprotju z uradnimi poročili, ki so bila razširjena od admiralitete in počasi so ta poročila morala dati prav uradnim poročilom Osi, ki so podajala dejstva v svoji stvarnosti. Agitacije Roosevelta, Knoxa in drugih voditeljev za nadoblast Anglosaksoncev, so jasno in brez možnosti dvomnosti odgovorili topovi italijanske mornarice, slavni topovi »Montecuccolija« in drugih ladij, ki so takoj prešle v napad.

Angleži in Amerikanci so morali dokazati svetu, da imajo še nekaj besede ali pa se morajo za vedno odpovedati boju. Pripravili so dva napada in sicer napad pri Salomonskih otokih in Aleutih, izid teh podjetij pa je bil jasen opomin zadnjim nadam Janckeju, da bi še zmagali v vojni na morju. Churchill je moral vpostaviti ravnotežje s tem prestižnim uspehom, da bi prebil blokado Malte in Aleksandrije.

Pomorska bitka v zahodnem delu Sredozemskega morja je posledica tega iskanja krajevnih in prestižnih uspehov. Izguba letalonosilke »Eagle« in mnogih drugih vojnih ladij, izguba vseh petrolejskih ladij in skoraj vseh prevoznih parnikov, je cena, ki jo je Churchill plačal za izjavo, da je še možno pluti po Sredozemskem morju. Dejanjsko so ob odhodu poveljniki in posadke ladij v konvoju prejele od mornariškega ministrstva zahvalno pismo za dokazani pogum, ko so sprejeli predlog, da se podaja v poskus. Vedeli pa so, da je samo nada na to, da bi se lahko izognili italijanski čuječnosti, popolnoma nekoristna. Angleži junaki že samo zaradi tega, ker so začeli to potovanje. Vedeli so, da gredo gotovi propasti nasproti.

Malta je tako popolnoma osamljena. Ne prihajajo več in ne bodo prihajali nikdar več petrolejske ladje s potrebnim gorivom za bombnike z Malte, ki naj napadajo italijansko plovbo v Siciljskem prelivu. Ne prihajajo več in ne bodo prihajale okrepitve streliva in bomb, da bi jih letala metala na siciljska mesta in na siciljska polja. Strelivo za strojnice, ki naj napadejo ladje Rdečega križa, ne bo več prišlo. Malta je rastlina brez korenin. To je zrel sad, ki bo padel z drevesa in se vrnil zemlji, ki ga je rodila — Italiji.

Angleško brodovje mora oditi s Sredozemskega morja ali pa mu preti uničenje, kakor se je to zgodilo s konvojem, ki je odšel iz Gibraltarja. Bitka pri Pantelleriji je privedla do napredovanja v Egiptu. Videli bomo še posledice, ki jih bo bitka v zahodnem delu Sredozemskega morja imela na drugih vojnih popriščih. Prav gotovo bo ta poleg drugih dogodkov in zaradi pomanjkanja gradiva in rezerv vplivala na moralo angleških in ameriških čet, ki vedo, da ob sebi nimajo več brodovja, ki naj bi ob katerem koli trenutku poseglo v boj, da bi jih podprlo in rešilo.

Odslej je Sredozemsko morje italijansko in nadoblast v tem morju ne bo nikdar več prešla na angleško ali ameriško brodovje. »ARU«.

Združene države so nahujskale Brazilijo v vojno

To dejanje pa nikakor ne more imeti velikega vojaškega pomena

Tokio, 24. avgusta AS: List »Niči-niči« komentira brazilsko vojno napoved Osi in zlasti poudarja, da je bilo to dejanje izvedeno pod neposrednim vplivom Združenih držav. To dejanje pa ne bo olajšalo položaja Združenih držav, ampak bo samo še bolj obremenilo vojne naloge washingtonske vlade. Prav tako pa se bodo poslabšale razmere v latinski Ameriki. List omenja, da vstop Brazilije v vojno ne bo imel nobenega posebnega vpliva z vojaškega stališča.

Berlin, 24. avgusta AS: Današnji berlinski listi objavljajo novico o vojni napovedi Brazilije Osi brez posebnega poudarka. »Völkischer Beobachter« piše, da se nikdo ne bo čudil nad tem, kar je storila Brazilija, kajti vsem so bila znana čustva brazilske vlade. Brazilsko ljudstvo pa bo na lastni koži moralo ugotoviti, kaj se pravi biti v zavezništvu z Združenimi državami. »Zwölf Uhr Blatt« piše, da je Roosevelt pri brazilskem zunanjem ministru Aranji dosegel, da je ta Brazilijo kratkomalo prodal Združenim državam. Aranija je že pred meseci Združenim državam odstopil vsa strateška oporišča. Ta vojna napoved je samo potrdilo tistega naziranja, ki pravi, da je Brazilija popolnoma pod vplivom Združenih držav.

Santiago de Chile, 24. avgusta AS: Nacionalistični tednik »Azione Cilema« ostro obsoja dejstvo, da Anglosaksonci tako brezobzirno izrabljajo čilsko rudno bogastvo. List napada imperializem Združenih držav, ki se hoče za svoje izgube oškodovati v Južni Ameriki.

Z vsega sveta

Švica

V Lucernu se je zaključil glasbeni teden milanske »Scale«. Zadnjemu koncertu je dirigiral skladatelj Bernardino Molinari. Vsa glasbena prireditev se je zaključila z velikim uspehom.

Bolgarija

Na poti iz Carigrada je prišel v Sofijo z letalom apostolski delegat za Egipt in Palestino msgr. Testa. Visoki prelat potuje naprej v Rim.

Sirija

Poročila iz Sirije pravijo, da so izbruhnili neredi zaradi pomanjkanja živil. Železniška zveza Alep — Beirut je bila prekinjena na več mestih.

Amerika

Izvedelo se je, da so delavci aluminijske industrije v Združenih državah sklenili stopiti v stavko, ker podjetniki niso marali zvišati mezd. Delavci zahtevajo zvišanje dnevne mezde za en dolar.

Romunija

Podpredsednik romunske vlade prof. Antonescu je odredil, da naj odpotuje iz Bukarešte poseben vlak s člani diplomatskega zbora. Italijanski, nemški, japonski in španski poslanik in mnogo inozemskih časnikarjev si bodo ogledali dela, ki jih je romunska uprava začela izvajati na področju onstran Dnjestra. Diplomati in časnikarji bodo tam gostje podpredsednika romunske vlade.

Romunski prosvetni minister prof. Petrovič je obiskal ozemlje onstran Dnjestra in je v Odesi obiskal tudi vseučilišče, ki je bilo važno kulturno središče pod prejšnjim sovjetskim režimom. Ob tej priliki je imel rektor vseučilišča govor, v katerem je izjavil, da je vesel, ko more ugotoviti, da je vseučilišče v Odesi rešeno nasilnega sovjetskega režima.

Anglija

Angleška admiraliteta je objavila, da se ni več vrnila podmornica »Ubhelder«. Podmornica je imela 770 ton, bila je oborožena s topom 76 mm in 6 torpednih cevi po 553 mm.

Izvedelo se je, da je bil v južnem delu Atlantika potopljen švedski parnik, ki vozi v angleški službi. Člane posadke so izkrcali v nekem pristanišču ob Atlantiku.

Uradni razglasi

Zbiranje bivših jugoslovanskih vrednostnih papirjev pri podružnici Banca d'Italia

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je izdal naslednjo naredbo:

Člen 1. Vrednostni papirji, izdani v bivši kraljevini Jugoslaviji po državi ali z državnim jamstvom, po javnih ustanovah ali zemljiških in kmetijskih kreditnih zavodih, ki so bili izročeni po kr. uredbi z dne 2. junija 1941-XIX, št. 492 v polog pri denarnih zavodih imetnikovega zaupanja ali pri davčnih upravah, carinarnicah in drugih državnih uradih območja, v katerem so oddajniki imeli svoje redno bivališče, in prijavljeni zakladnemu nadzorniku pri Visokem komisariatu, kakor je bilo določeno z razglasom z dne 18. junija 1941-XIX (Službeni list za Ljubljansko pokrajino, kos 49), se morajo zbrati pri zavodu Banca d'Italia — podružnici v Ljubljani v rokih in na način kakor to objavi Banca d'Italia neposredno pologovnim zavodom in uradom.

Člen 2. Fizične in pravne osebe, kakor tudi ustanove v Ljubljanski pokrajini, katerim zaradi višje sile ni bilo mogoče položiti svojih vrednostnih papirjev v predpisanih rokih, lahko prijavijo in polože te vrednostne papirje, a je odločitev o dopustnosti ali nedopustnosti takih zamudnih prijav pridržana ministrstvu za finance — glavnemu zakladnemu ravnateljstvu.

Zamudne prijave iz prednjega odstavka, sestavljene v petih primerkih z vsemi podatki in listinami, ki naj opravičijo zamudo, sprejema s pridržkom pokrajinski zakladni urad v Ljubljani (Pucciniieva ulica 9) najdalj do vštetega 30. septembra 1942-XX, kateri urad pa lahko izdaja pooblastila za položbo vrednostnih papirjev pri zavodu Banca d'Italia — podružnici v Ljubljani.

Navodila za vpis na vseučilišče in takse ter izpitne pristojbine

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je izdal naslednjo naredbo:

Člen 1. Začenši z akademskim letom 1942-43-XXI se omejuje vpis na Kr. univerzo v Ljubljani na dijake, ki so izpred 1. aprila 1941-XIX pristojni v Ljubljansko pokrajino.

Pristojnost v Ljubljansko pokrajino se mora dokazati s potrdilom, priloženim prošnji za vpis, ki ga izda občina in iz katerega je razvidno, kdaj se je začela ustrezna pristojnost.

Člen 2. V izjemnih primerih lahko Visoki komisar dovoli vpis tudi dijakom, ki nimajo pogojev iz prednjega člena.

Visoki komisar pa lahko tudi prekliče dovoljeni vpis po določbah prednjega in tega člena.

Člen 3. Takse in izpitne pristojbine, ki jih morajo plačevati slušatelji, vpisani za predavanja na univerzi, se začenši z akademskim letom 1942-43 določajo takole:

Takse: Taksa za imatrikulacijo lir 100. — Letna taksa za vpis lir 200. — Taksa za diplomo ali za doktorat lir 300.

Izpitne pristojbine: Letna izpitna pristojbina za postopne izpite iz posameznih predmetov lir 50. — Pristojbina za ponovitev izpita lir 10. — Pristojbina za diplomo ali doktorat lir 50.

Člen 4. Plačila taks in izpitnih pristojbin v celoti ali do polovice zneska so oproščeni dijaki iz mnogočlanskih rodbin po naredbi z dne 16. septembra 1941-XIX, št. 104.

Člen 5. Glede taks za izdajo potrdil in šolskih listin vobče in za laboratorijske prispevke ostanejo v veljavi dosedanji predpisi.

Predpisi o izpitih na srednjih šolah

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je izdal naslednjo naredbo:

Člen 1. Šolsko leto 1941-1942 se konča 30. septembra.

Člen 2. Za izpite jesenskega roka se določajo na srednjih šolah Ljubljanske pokrajine dnevi od 16. do 30. septembra.

Člen 3. K razrednemu izpitu v jesenskem roku se pripuste učenci, ki zaradi opravičene odsotnosti niso bili ocenjeni pri končnem redovanju.

Člen 4. Popravne izpite za zgolj tiste predmete, v katerih so dobili nezadostno oceno, smejo v jesenskem roku opravljati tisti učenci, ki v letnem roku niso bili pripuščeni k zaključnim izpitom, zrelostnemu izpitu, diplomskemu izpitu ali odhodnemu izpitu.

Člen 5. Kandidati, ki se zaradi ugotovljenih vzrokov višje sile niso javili k izpitu katere koli vrste v letnem roku, kakor tudi tisti, ki napravijo izpit po členu 3., smejo te izpite opravljati v jesenskem roku, veljajočem zanje kot izredni izpitni rok.

Člen 6. Sprejemni izpit za gimnazijo se opravlja po tvarini, ki se je v šolskem letu 1941-42 obravnavala v četrtem razredu ljudske šole.

Ustvanovitev Združenja javnih uslužbencev

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je izdal naslednjo naredbo:

Člen 1. Ustanavlja se »Združenje javnih uslužbencev Ljubljanske pokrajine«.

Združenje javnih uslužbencev združuje, ločeno po njih strokah, vse aktivne in upokojene uslužbence države in samouprav, občin, javnih dobrodelnih zavodov in vseh kakršnih koli in kjer koli v Ljubljanski pokrajini delujočih javnopravnih zavodov in ustanov.

Združenje predstavlja javne uslužbence povsem in izključno nasproti vsakomur. Sodeluje pri reševanju vprašanj, tičočih se delovnih pogojev njegovih članov in deluje za njih nravstveno in gmotno podpiranje.

Uslužbencem državnih oblastev in samouprav, občin in javnih naprav vobče je prepovedano biti včlanjeni pri strokovnih sindikatih in jih zato Pokrajinska delavska zveza neha predstavljati po členu 2. naredbe z dne 8. julija 1941-XIX, št. 61.

Člen 2. V smislu določb prednjega člena se naslednja združenja uslužbencev: 1. Združenje davčnih uradnikov — Ljubljana, 2. Združenje uradnikov računske stroke — Ljubljana, 3. Društvo pokrajinskih uslužbencev in upokojencev — Ljubljana, 4. Zveza mestnih uslužbencev — Ljubljana, 5. Udruženje inženjerjev in geodetov, Zagreb — sekcija v Ljubljani, 7. Udruženje carinskih uradnikov kraljevine Jugoslavije — pododbor Ljubljana, 8. Združenje uslužbencev finančne kontrole — sekcija Ljubljana in 9. Združenje gledaliških igralcev — spojijo v Združenje javnih uslužbencev Ljubljanske pokrajine in se prenese njih imovina na to združenje, ostane pa pridržana svojemu prvotnemu namenu.

Člen 3. Zunaj Združenja javnih uslužbencev se ne morejo ne dovoliti ne ustanavljati druga združenja uslužbencev države, občin in drugih javnih ustanov.

Združenja, ki morda obstoje, pa niso našteta v prednjem členu, morajo v 15 dneh od dne, ko stopi ta naredba v veljavo, sporočiti svoj pristop Združenju javnih uslužbencev. Če tega ne store, velja da so razpuščena in se njih imovina prenese na to Združenje.

Člen 4. Združenju javnih uslužbencev Ljubljanske pokrajine načeluje predsednik, ki ga imenuje Visoki komisar, s pooblastili, ki mu jih dajejo pravila združenja, pomagajo pa mu drugi organi, ki jih prav tako določijo pravila, v katerih jim je tudi odrejeno področje.

Predsednik se pooblašča, da pripravi pravila združenja, ki jih sklene začasni predsedstveni odbor sestavljen iz predstavnikov včlanjenih strok in ki se nato predložijo Visokemu komisarju v odobritev, nakar se objavijo v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Člen 5. Pri prvi uporabi določb te naredbe poslujeta predsednik in začasni predsedstveni odbor iz prednjega člena ob podpori strokovnjaka, ki ga imenuje Visoki komisar in ki ima pravico, da pospešuje, spreminja ali prekliče ukrepe, ki mu jih je treba zaradi tega vse predložiti v odobritev.

Ustanovitev združenja poštnih uslužbencev

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je izdal naslednjo naredbo:

Člen 1. Ustanavlja se »Združenje poštno-telegrafsko-telefonskih uslužbencev Ljubljanske pokrajine«.

Združenje združuje, ločeno po ustreznih strokah, osebje, uslužbeno pri poštni, telegrafski in telefonski upravi pokrajine, tako razvrščeno kakor tudi pogodbeno in pomožno.

Združenje je edini predstavnik poštno-telegrafsko-telefonskega osebja nasproti vsakomur, sodeluje pri reševanju vprašanj, tičočih se njegovih delovnih in napredovalnih pogojev in deluje za njegovo nravstveno in gmotno podpiranje.

Člen 2. V smislu določb prednjega člena se naslednja združenja poštno-telegrafsko-telefonskih uslužbencev: 1) Udruženje p. t. t. činovnika — sekcija v Ljubljani, 2) Udruženje p. t. t. zvaničnika i služitelja — sekcija v Ljubljani, in 3) Društvo pogodbenih poštarjev spojijo v Združenje poštno-telegrafsko-telefonskih uslužbencev Ljubljanske pokrajine in se prenese njih imovina na to združenje, ostane pa pridržana svojemu prvotnemu namenu.

Člen 3. Združenju poštno-telegrafsko-telefonskih uslužbencev Ljubljanske pokrajine načeluje predsednik, ki ga imenuje Visoki komisar, s poblastili, ki mu jih dajejo pravila združenja; pomagajo pa mu drugi organi, ki jih prav tako določijo pravila, v katerih jim je tudi odrejeno področje.

Predsednik se poblašča, da pripravi pravila združenja, ki jih sklene začasni predsedstveni odbor, sestavljen iz predstavnikov spojenih združenj in ki se nato predložijo Visokemu komisarju v odobritev, nakar se objavijo v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Člen 4. Pri prvi uporabi določb te naredbe poslujeta predsednik in začasni predsedstveni odbor iz prednjega člena ob podpori strokovnjaka, ki ga imenuje Visoki komisar in ki ima pravico, da pospešuje, spreminja ali prekliče ukrepe, ki mu jih je treba zaradi tega vse predložiti v odobritev.

•

Imenovanje predsednikov in strokovnjakov. Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je imenoval dr. Hubada Josipa za predsednika Združenja javnih uslužbencev Ljubljanske pokrajine, za strokovnjaka pri Združenju pa je imenovan fašist Salvator Fiaccavento. — Za predsednika Združenja poštnotelegrafsko-telefonskih uslužbencev Ljubljanske pokrajine je imenovan Nadrag Ferdinand, za strokovnjaka pri istem združenju pa fašist Jakob Kolombis.

Gospodarstvo

Prodaja plemenskih krav in konj

Po nalogu Kmetijskega oddelka Visokega komisarijata obveščamo kmetovalce, da bo v sredo dopoldne dne 26. avgusta t. l. od 8 do 12 ure pri gostilni Rostohar — Karlovški most — prodaja plemenskih krav in konj po ugodnih cenah.

Zaposlenost delavstva v juliju

Po statističnih podatkih Zavoda za socialno zavarovanje je znašalo število zavarovancev meseca julija v Ljubljanski pokrajini 25.758. Povprečna dnevna zavarovana mezda je znašala 23.88 lire in je narasla napram juniju za 0.15 lire.

Po strokah se zavarovanci razdele kot sledi: kmetijstvo 259, javni promet 400, zasebna podjetja 270, industrija kamenja in zemlje 1147, kovinska industrija 1289, gradnja prevoznih sredstev 117, kemična industrija 399, centrale za proizvajanje sile itd. 106, tekstilna industrija 1088, industrija papirja 751, industrija kože in gume 291, predelovanje kože in nienih surogatov 511, gozdnožagarska industrija 796, predelovanje lesa in rezbarstvo 678, hranilna industrija 861, industrija tobaka 570, gostilne, kavarne, krčme 901, oblačilna industrija in čiščenje 1271, gradnja cest itd. 1535, gradnje nad zemljo 831, grafična industrija 573, higijena 844, občinski obrati 1249, trgovina 2772, denarni in zavarovalni zavodi 1408, gledališče, svobodni poklici itd. 1331, hišna služinčad 3509.

•

Iz trgovinskega registra. Pri Kranjski industrijski družbi d. d. je bil vpisan prenos sedeža iz Ljubljane na Jesenice. — Vpisana je bila likvidacija tvrdke Fran Zorn, družba z om. zavezo v Ljubljani.

Likvidacije. V likvidacijo sta stopili tvrdki »Manufaktura Getlemen« družba z om. zavezo v Ljubljani in Manufaktura Novak, družba z om. zavezo v Ljubljani.

Daljnopisno omrežje v Nemčiji. Nemška državna pošta je v zadnjih letih uvedla v daljnopisno mrežo posebne daljnopisne naprave z avtomatskimi klicalnimi napravami, kakor pri avtomatičnih telefonih. Kljub vojni se je to omrežje razširjalo in pred nedavnim je bila ustvarjena daljnopisna zveza z Madžarsko. Vsega skupaj je v Nemčiji sedaj že dvajset daljnopisnih uradov, na katere je priključenih 1600 naročnikov. Pristojbino za tri minute trajajoče pisanje v daljavo bo znašalo za zvezo z Madžarsko z Dunaja 1.45 RM, iz Berlina in Stuttgarta 2.70 RM, iz Hamburga in Kölna pa 3.05 RM podnevi; ponoči se pristojbine zvišajo na tri petine. Poleg javne daljnopisne mreže je zgrajena tudi zasebna daljnopisna mreža, na katero so pa priključeni veliki koncerni in važna upravna oblastva.

Madžarska si gradi lastno industrijo magnezije. Madžarske državne železarne, jeklarne in tovarne strojev so si pridobile licenco znane nemške tvrdke I. G. Farben za izdelovanje magnezije. Zgradile bodo novo tovarno pod imenom »Madžarski magnezij in elektron d. d.«.

Veliki načrti s francoskimi kolonijami. — Vichyjsko državno tajništvo za kolonije pripravlja obsežen načrt za dvig kolonij. V letih 1942 do 1950 nameravajo Francozi investirati v kolonije 65 milijard frankov za javna dela v kolonijah in deloma tudi za privatne investicije.

Nazadovanje vlog v Angliji. Po podatkih iz Stockholma znatno nazadujejo hranilne vloge v Angliji. Medtem, ko so znesle še v začetku letošnjega leta vse hranilne vloge v Angliji v enem tednu povprečno 22 milijonov funtov, so v marcu in aprilu padle že na povpreček 12.8 milijonov funtov, v maju na 11 milijonov funtov, v zadnjem tednu junija pa so dosegle le še 10.4 milijona funtov, kar pomeni, da so padle v pol leta na polovico.

Jožef Löbel:

V boju proti bakterijam

Sedel sem in molčal, medtem ko je on opazoval skozi drobnogled. Kratki trenutki so se mi zdeli cela večnost. Medtem pa je dobil obisk. Vstal sem ter hotel izrabiti priliko, da se izmuznem.

Toda Koch mi reče: »Počakajte, dokler stvar ne bo razčiščena.«

Zopet sem se usedel ter čakal, kdaj bo konec obiska. Koch se je vrnil k drobnogledu. Končno se je obrnil k meni ter momljal, da bo treba še nadaljnjega raziskovanja, o katerem bom obveščen. Nato me je odslovil, ne prijazno, pa tudi vljudno ne.

To je, draga sestra, moje prvo srečanje z velikim učenjakom. Kakor si želela, sem Ti ga do podrobnosti opisal pod prvim vtisom. Ta vtis je na koncu koncev zelo zadovoljiv.

Po obisku sem šel na sprehod po slavni cesti »Unter den Linden«. In kaj sem videl? Neko čudno stvar: emajlirano ploščo s sledečim napisom: »Dr. Ema X..., zobozdravnica«. — Ženska, ki opravlja poklic zdravnika! Smešno, ali ne?

Pozdrav Tebi in staršem! Tvoj Martin.

Dr. Martin Alexius iz Berlina svojemu očetu dr. Bogoslavu v Kronovem.

Dragi oče!

Zdi se, da svojega bivanja v Berlinu nisem podvzel pod srečno zvezdo. Od takrat nisem slišal nič več o Kochu. In medtem ko tukaj izgubljam dragoceni čas, mi je v Parizu ušla prilika, ki je morda več nikoli ne bo!

Bilo bi tako lepo! Poslušaj, za kaj gre! Še preden sem zapustil Pariz, se je tam govorilo, da namerava Pasteur odpotovati v Egipt z Emilom Rouxom, ki je ena najsvetlejših zvezd na nebu našega instituta. V Egiptu divja namreč epidemija kolere. Tako bodo znanstveniki na mestu samem proučevali patogeni mikrob te bolezni. Danes sem zvedel, da Pasteur ne bo odpotoval. Odpotoval pa bo dr. Roux ter bo peljal s seboj dr. Thuillierja, ki je naš benjamin. Zelo verjetno je, da bi vzel mene s seboj, če bi bil jaz v Parizu! Nekaj groznega! Sprehajati se po Berlinu in se brezdelno dolgočasiti, namesto da bi se doli na obrežju Nila potil za znanost in slavo... Zelo sem nesrečen. Potolažite me, če morete. Tvoj Martin.

Isti istemu.

Dragi oče!

Lessing pravi, da je najhitrejša stvar prehod iz dobrega v zlo. Hvala Bogu je tokrat iz slabega k dobremu prav tako hiter, in sicer prav v mojem primeru.

Potem, ko sem Vam včeraj poslal svojo pritožbo, mi je Koch sporočil, da pridem k njemu. Sprejel me je zelo prisrčno ter mi povedal, da se zde moja raziskovanja točna, ter da se bo z njimi dalje ukvarjal profesor Orth.

Mene je tolika ljubeznivost opogumila. Vprašal sem ga, če se slučajno spominja mojega očeta iz Göttingena. Malo je pomislil, potem pa pritrdil. In tako je postal najin razgovor zelo prisrčen. Omenil sem mu bridko razočaranje, ker sem zamudil odpravo v Egipt. Odgovoril mi je, da bo tudi on takoj odpotoval v Egipt skupaj s tremi ali štirimi sodelavci, in sicer z istim ciljem: da najde patogeni mikrob kolere.

Ne vem, kako da sem se tedaj opogumil ter ga vprašal, če bi me mogel vzeti s seboj. Dolgo me je gledal ter končno rekel: »Zakaj ne? Zdi se, da znate dobro delati in da vam dobre volje ne manjka. Lahko se priključite nam, toda na lastne stroške.«

Na lastne stroške! To je bistvena točka, in ne upam si zahtevati od tebe toliko žrtev. Vem pa, da bi mi omogočil potovanje, če bi bil tako prepričan kakor jaz, da mi tukaj sreča nudi edinstveno priliko. Odloči Ti, dragi oče, ali bom ali ne bom zagrabil Sreče za njeno kito. Tvoj Martin.

Dr. Martin Alexius, na potu v Egipt, svoji družini v Kronovem.

Na krovu »Clan Buchananа«.

Dragi domači!

Nihče si ne more predstavljati, kako velika je zemlja, preden se ne prepriča na lastne oči. Naše glave so natrpane z napačnimi predstavami in predsodki, ki so nam jih ustvarili zemljevidi in globusi. Ko je človek na krovu ladje, obdan od neizmerne morske ploskve, zlasti zjutraj, ko se sonce dviga, šele takrat se zaveda, kako velika je zemlja v svoji prostranosti. V teh trenutkih človek doume izraz »svetovnost«.

In če mora ladja pristati ob kakem otoku, kar se nam često zgodi, da obnovimo zalogo premoga, mi prihajajo v spomin prve zemljepisne ure. Tu lahko vidimo, prav kakor v ilustriranih knjigah, muslimane s fesom na glavi, z izredno belimi zobmi na črnem obrazu. Vzhod! Minareti dvigajo svoje konice visoko v zrak, naokrog švigajo vitke ladje. Čutimo že bližino Afrike.

Vi se mi gotovo smejete, toda jaz se počutim kakor Kolumb ali Stanley. Mi, lovci kolere, gremo na črni kontinent zato, da odkrijemo stvar, ki je tudi črna. Še bolj pogosto kakor na Kolumbovo jadrnico »Santa Maria« moram misliti na angleško »Brigg Beagle«, s katero je Darwin prepotoval svet, na ladjo modernih iznajditeljev, odkoder se je razširila razvojna teorija ter vsa biologija naših dni. Jutri bomo pristali v Aleksandriji ter začeli z delom.

Kar toži s mi po Vas! Vaš Martin.

Kronika diplomatskih zgodb in spletk:

DUNAJSKI KONGRES

Z deklaracijo od 3. januarja, je Matternich opozoril, da sta se Nj. Veličanstvo cesar in kralj in Nj. Veličanstvo car vseh Rusov sporazumela, da se vojvodina Varšava — brez ozira na izjeme, ki so zapopadene v pogodbi, priključi državi carja v popolno posest in nadoblast.[1] Tayllerand, ki je nasprotoval, da bi se Poljska priključila Rusiji, je odnehal, ko je videl, da je osamljen.

Točke od 15 do 32 pa so obravnavale zadeve Prusije, Saške in drugih manjših državic.

Vprašanje Saške je zaposlilo ministre kongresa, bolj kakor vsa druga vprašanja skupaj, kakor se je bil izrazil Metternich.

Povečati Prusko in jo odškodovati za usluge in za žrtve med vojno, se ni dalo drugače urediti, kakor na škodo Saške in za kazen kralju, ki je ohranil zvestobo Napoleonu, ko so ga vsi drugi zapustili. — Proti temu je ugovarjala Avstrija iz strateških ozirov; prav tako tudi Francija, ki ni rada videla, da bi se ob njenih mejah osnovala neka močna, mlada sila, nemška država, ki bi pomenila nevarnost za svojo bližnjo sosedo — Francijo. Talleyrand je imel prav, ko je še enkrat pomahal z zastavico »zakonitosti« in vztrajal, da se mora pustiti saškemu kralju kraljestvo neokrnjeno. Kralj pa je tudi od svoje strani pošiljal spomenico za spomenico, da bi branil svoje pravice.

Anglija pa je bila v svoji dvolični politiki drugačnega mnenja. Castlereagh se je izrazil: »Ako je bila Rusija oškodovana na račun druge države, zakaj naj bi ne bila odškodovana tudi Prusija na škodo kakšnega svojega neprijatelja.«

Toda menjavanje naziranj in različni ugovori v angleški narodni skupščini so poučili Castlereagha, da je spremenil svoje mnenje z ozirom na pristransko priključitev; Rusija pa je bila s Prusijo sporazumna.

Vprašanje je bilo rešeno na seji dne 8. februarja, sporazumno.

Nanovo je bila ustanovljena samostojna Saška: en del Saške pa je bil priključen Pruski kot odškodnina za kraje, ki so zaradi zaokrožitve ozemlja pripadli Pruski — s petdeset tisoč prebivalci, ki pa so prav za prav spadali pod Hanover; dalje je pripadalo Prusiji mesto Thorn z okolico in s petdeset tisoč prebivalci (člen 15. pogodbe).

Tako je bila Pruska znatno povečana, istočasno pa zmanjšana za precejšen del ozemlja, namreč za pokrajino ob Renu, ki je pripadla Franciji, ki pa bi jo za slučaj sovražnosti lahko tudi sama zasedla.

Ta izvedba se je zdela Talleyrandu velika pridobitev. V resnici pa je bila to napaka, kajti dejstvo, da se je zasidrala Pruska ob Renu, je pomenilo nevarnost za Francijo na levem bregu reke, kakor se je to pozneje pokazalo. Ta nerodna ureditev ozemlja je bila tudi vzrok vseh poznejših vojska med Francijo in Nemčijo.

S členom 53 in 64 je bila ustanovljena in potrjena zveza nemških držav.

To vprašanje, ki je bilo kar preveč prepleteno z raznimi, nasprotujočimi si gospodarskimi vprašanji, je viselo dolge mesece med rešitvijo in oklevanjem. Potem pa se je pod vplivom raznih dogodkov hitro zaključilo — in sicer na seji dne 6. junija z dvajsetimi točkami akta o federaciji. S točnimi dodatki in popravki so akt končno podpisali merodajni vladarji držav, pokrajin in samostojnih mest Nemčije, z avstrijskim cesarjem na čelu, ki je bil izvoljen za predsednika zveze; podpisal je pruski kralj in sicer za vso bivšo posest nemške vladavine; za vojvodino Holstein je podpisal danski kralj, za Luksenburg pa holandski kralj. S tem je bila ustanovljena zveza nemških držav, z namenom, da se utrdi zunanja in notranja varnost Nemčije, njena neodvisnost in nedotakljivost.

Seveda je bila ta nova zveza polna napak. Veliki večini malih knezov se je zgodila krivica. Nasprotno pa je ta novi red dal ljudstvu, ki je bilo doslej razkosano na toliko majhnih delov, zavest skupnosti plemena in skupnosti jezika. Nemški narod se je počutil zdaj sproščen in ujedinjen. In potem, ko so bile urejene notranje zadeve, prepiri in spori, je zajadral narod svoji veliki usodi nasproti.

Gigli pravi: »Zahodna Evropa se je usmerila protifrancosko; Belgija in Holandska sta se združili pod Viljemom I. Oranjskim v kraljestvo Nizozemsko. Švici so se pridružili trije novi kantoni: Vallese, Genf z okolico in kneževina Neuchâtel. Škofovski sedež baselski in ozemlje okoli Brienna, je bilo priključeno švicarski zvezni državi in prideljeno kantonu Bernu.

Del Savojske je odnstopil sardinjski kralj kantonu Genfu, in sicer kraje med Arvo, Rotlano in cesto na Sempione (člen 74 do 84).

Sestav Italije je bil zapopaden v členih: 80, 86, 91 ter od 94 do 104, in se ujema v vseh točkah mejá z načrtom Metternicha. Ozemlje republike Genove je bilo priključeno kraljevini Sardiniji: sardinjski kralj pa je prejel naslov: vojvoda genovski. Avstriji, njenim dedičem in naslednikom so pripadle pokrajine: beneško-lombardijska, Tirolska, Vorarlberška, Furlanija, Monfalcone, Trenta, Kranjska, Koroška, Hrvatska, Faume, ogrsko obrežje in okrožje Kastve; Modeno, Reggio in Mirandolo je dobil nadvojvoda Franc d'Eeste; vojvodine Parmo, Piacenzo in Guastalo je dobila Marija Luiza. Toskano so vrnili nadvojvodu Ferdinandu avstrijskemu, na podlagi pogodbe v Lunévillu, poleg tega državico Presidi, ki je del otoka Elbe; drugi del tega otoka je ostal v posesti princa Ludovika Buoncompagni; Ferdinand je dobil tudi kneževino Piombino.

Kakor smo že omenili, je pripadala Lucca infantinji Mariji Luizi španski in njenim naslednikom, oziroma pripade Lucca, za primer ako bi ne bilo naslednijov, Toscani; Marche, vojvodina Benevente, Ponte Corvo, Ravenno, Bologno in Ferraro so vrnili Sveti Stolici, Avstrija pa si je pridržala pravico, da bo v Ferrari in Comacchio vzdrževala svojo garnizijo.

(Dalje.)

[1] Avstriji so pripadla na podlagi dunajske pogodbe iz l. 1804. nekatera gališka okrožja in sicer Zloczow, Brzezany, Tarnopol, Zeleyczyk, soline in ozemlje Wieliczke; Pruski pa je bila priključena velika vojvodina Pozenska in mesto Thorn. »S to ureditvijo,« pravi Gigli, »naj bi dobila Pruska nekakšno sprejemljivo mejo in odškodnino za mesto — Lipsko.«

Po šestih letih je živilski trg urejen

Te dni so se začela zadnja dela za dokončno ureditev prenovljenega živilskega trga od trimostja do Zmajskega mosta. Ob stebrišču, ki je že končano, dopolnjujejo sedaj cestni tlak, katerega so razkopali, ko so morali kopati temelje za stebre in za kanalizacijske naprave. V nekaj dnevih bo cesta ob Kresiji dotlakovana in bo možen prehod na stebrišče. Na drugi strani so prav v ponedeljek začeli z vso vnemo katranizirati novo cesto, ki je bila urejena ob zeleni brežini in ob kostanjih na mestu, kjer so svoj čas stale lesene mesarske stojnice. Luknje v sprameksiranem tlaku na živilskem trgu, pa tudi na Pogačarjevem trgu so že zakrpane in ko bodo še ta zadnja cestna dela opravljena, bo dobil ves kompleks živilskega trga med obema mostovoma svoje dokončno res lepo in kar je najvažnejše, tudi snažno lice. Nekako istočasno, ko bodo ta zadnja dela opravljena, bodo urejene tudi ribnice, tako da se bodo tudi zidarji z drugimi delavci vred odselili istočasno. Tedaj bomo Ljubljančani lahko do vseh podrobnosti pregledali nove tržne zgradbe, morda jih bomo celo kritizirali, pri tem pa popolnoma pozabili, s kakšno revščino in s kako obupnim stanjem smo bili skoraj zadovoljni, recimo pred šestimi leti.

Ureditev živilskega trga in zgradba primernih tržnic je trla Ljubljano že nad 40 let. Še v prejšnjem stoletju leta 1899 je tedanji ljubljanski župan prvič sprožil akcijo za zgraditev novih tržnic. Taki poskusi so se večkrat ponavljali, toda kakor da bi bilo zakleto, končno je vendarle vedno vse ostalo pri starem. Živilski trg s svojimi stojnicami in žalostnimi barakami pa je bil vedno bolj nesodoben, vedno bolj nemogoč, postal je prava stramota za belo Ljubljano. In res čudovita barakarska naselbina v srcu Ljubljane, obdana od mogočnih in lepih stavb, ki so že preživele stoletja, je bila tako kričeče nasprotje kakor ga v vsej Ljubljani ni bilo mogoče najti. Najbolj žalostne barakarske naselbine že na zunanjih robovih mesta ali grämoznih jamah niso bile nič slabše. Kdor pa je z odprtimi očmi bolj podrobno ogledoval tržne barake in njihovo okolico, pa se je marsikdaj kljub dobrim očem lahko zmotil. Mislil je namreč, da je videl mlado mačko, pa je bila le debela, rejena podgana, ki se je sprehajala po nabrežju, sita mesnatih dobrot in odpadkov. Ta zoološki vrt je bil še posebna odlika lesenih tržnic, hkrati pa v higienskem oziru za sodobno Ljubljano nekaj popolnoma nemogočega.

Le načrtno delo, vztrajna volja in velika previdnost, združena z lepo besedo, je mogla načeti to kočljivo vprašanje osrednje barakarske naselbine v Ljubljani. Tu se je križalo vse polno zasebnih želja, raznih starih namišljenih ali celo res pridobljenih pravic. Vsak od prodajalcev je bil zadovoljen s stanjem, kakršno je bilo, novega pa se je otepal, ker se je bal, da bo morda dobil slabše mesto ali močnejšega konkurenta v soseščino. Zato za novo vodstvo tržnega urada, ki je leta 1936 z vso odločnostjo načelo prav to vprašanje velikega čiščenja, naloga ni bila lahka. In vendar se mu je posrečilo, da je z lepo besedo in sporazumno začelo čistiti živilski trg. Že takoj prvo leto, ko je bilo na živilskem trgu od Kresije pa do Zmajskega mosta skoraj 100 lesenih lop in barak, so se umaknile sporazumno z lastniki nekatere mesarske lope ob Mahrovi hiši. Tedaj jih je padlo pet. Mesarji so se preselili v mestno lopo ob Mahrovi hiši, kjer so prej imeli tudi branjevci deloma svoja skladišča. Lopo so preuredili, da je higijensko odgovarjala za mesnice. Naslednjo pomlad se je umaknilo še ostalih pet mesarskih stojnic ob Mahrovi hiši, tako da je bil vsaj ta konec trga rešen barak. Leta 1939 je bil asfaltiran Pogačarjev trg in cesta med otoki in mesarskimi barakami. Sprameksiran je bil otok ob Mahrovi hiši. Prodajalci in prodajalke cvetja so tedaj dobili novo mesto ob trimostju. Leta 1940 se je začela graditev tržnic. Začela se je z živahno selitvijo lesenih mesarskih tojnic, ki so se vse umaknile s Pogačarjevega trga in naprej z nabrežja do Zmajskega mostu. Postavili so jih za semenišče in na sprameksirano cesto ob živilskem trgu. Na Pogačarjevem trgu so tedaj preselili tudi tržno lopo, ki stoji sedaj ob semenišču. To delo ni bilo lahko, saj je bilo treba marsikdaj prigovarjanja, da se je vsakdo zadovoljil z novim mesto. Med graditvijo tržnic je ostala naselbina barak, letos spomladi pa je v veliko veselje Ljubljančanov izginila za vedno. Stojnice klobasarjev in nekaterih drugih prodajalcev so ostale malo delj časa, toda tudi ti so se preselili kmalu nato pod stebrišči, prodajalci čevljev pa so začeli postavljati prenosljive stojnice. Zadnja baraka je izginila in škoda, da v tem slovesnem trenutku ni bilo prav posebnega »likofa«.

Obramba stanovanj pred nezdravo vlago

V zvezi z našim člankom o obrambi pred vlago moramo navesti še en cenejši način, ki pa seveda ni tako učinkovit: vzemimo nekaj širokih posod (n. pr. krožnik) in naložimo tja ali kloritov kalij, ali kobalt. Zapremo okna in počakamo več ur. Navedene kemikalije bodo silno posušile zrak (ker vpijajo vlago), same pa bodo postale napol tekoče. Zato je potrebno po uporabi postaviti te posode blizu gorke peči (morda v nalahko odprto toplo cev štedilnika). Tam bo suhi zrak (ker je gorak) spet posušil kemikalije in s tem jih pripravil za naslednjo uporabo. Ta način tudi dobro osuši stanovanjski zrak. Učinek bo še večji, ako bomo uporabili nekajkrat metodo kurjave (parkrat ne bo predrago!), a potem pa se posluževali kemične metode. V tem primeru nam jamčijo kemikalije, da ne bo vlažnost stanovanj vsaj naraščala. Tukaj moramo omeniti, da je potrebno od časa do časa menjati kemikalije (kupiti nove), ker njihova sposobnost upija vhago polagoma upada.

Pri obrambi pred vlago tudi pomaga, ako naredimo stanovanje takšno, da ne more prihajati vlaga noter drugače kot skozi okna. To lahko dosežemo, ako napolnimo nevidne špranjice in luknjice (kjer se tla stikajo s stenami) z mineralnim oljem (n. pr. s kolesarskim). Najprej moramo stanovanje osušiti, nato polivati špranjo med tlom in stenami z oljem (v teku več dni po malem): olje bo pregnalo zrak iz suhih špranj in jih bo napolnilo. S tem bo pritok talne vlage (ki prodira neposredno iz tal), onemogočen. Tako osušena stanovanja so ne samo bolj zdrava, ampak so tudi cenejša, ker se zelo dolgo ohranijo v suhem zraku pohištvo, obleka, živež itd.

Navedeni načini borbe s stanovanjsko vlago spadajo v vrsto aktivnih metod. Toda v mnogih primerih se lahko poslužujemo tudi pasivne obrambe. Sem spada v prvi vrsti izbiranje stanovanj z ozirom na lego in okolico, ki obdaja hišo. Znano je namreč, da je vlage več blizu močvirij, rek in v nižje ležečih področij. Pobočje ali vrh griča pa sta v tem oziru zelo ugodna. Višja nadstropja so ugodnejša od nižjih. Važna je tudi lega napram sončnim žarkom in smeri prevladujočih vetrov: najbolj ugodna so južna pobočja, nato pa zaporedno zapadna, vzhodna; na slabšem so severna. Tudi kakovost hišnega gradiva igra veliko vlogo: betonske hiše so najbolj odporne pred vlago, nato hiše iz močnih kamenih blokov, ali iz dobro ožgane opeke, kakor sledijo dobre lesene hiše, a najslabše so one hiše, ki so zgrajene iz mešanega drobnega materiala (n. pr. grušč, kose opeke, kose lesa itd.).

Zakaj je vedno manj ptic pevk

Ljubljana, avgusta.

V našem članku o koristnosti vrabcev smo navedli tudi dejstvo, da je pri nas od leta do leta manj koristnih ptic pevk, ki so žužkojede. Poleg manjšega števila lastovk je vsako leto tudi manj sinic, penic, najbolj pa izginjajo taščice, da drugih redkejših in manj znanih ptic niti ne omenjamo.

Vzroki, da je manj lastovk, so različni. Tudi poprej jih je med potjo iz Afrike vsako leto poginilo na stotisoče, vendar jih je bilo pri nas vedno dovolj. Znano pa je, da lastovka najraje gnezdi pod kmečko streho, v bližini hleva. Lastovka živi pač od muh in mušic ter si te išče tam, kjer jih je dobiti. Naši kmetje sedaj pretežno grade moderne hleve, ki ne dovoljujejo več toliko mušje zalege, živina je tudi bolje oskrkovana, kar je sicer res dobro, toda, kakor ima vsaka dobra stvar tudi senčno, tako ima ta to, da je lastovk manj. Prav tako so sodobne hiše manj primerne za lastavičja gnezda, kakor starinske kmečke, vendar bi lastovka to že prenesla, saj gnezdi v odljudnih krajih celo v skalovju. V Ljubljani pa smo imeli lani in predlanskim primer v neki gostilni na Dolenjski cesti, ko je lastovka gnezdila na senčniku električne svetilke in so pri tem prav dobro počutila. Hrup gostilniških gostov je ni prav nič motil. Seveda so gostilničarjeva družina in prav tako gostje skrbno pazili, da se lastovki-srečonoski ne zgodi nič žalega. Znano pa je tudi, da je po vsaki hudi zimi lastovk manj in lanska je bila zelo ostra. To je tudi vzrok, da je letos manj lastovk.

Za sinico in penico pač velja tudi vzrok, da sta to zelo plašni ptici. Obe sta skromni, izogibljeta se, če le mogoče, človeških bivališč, pač pa radi obiskujeta sadovnjake. Njuna pomoč pri zatiranju mrčesa je za vsakega sadjarja neprecenljiva. Poleg drugih vzrokov, ki veljajo za lastovko je za sinico in penico še eden zelo umeven. Prav tako koristni vrabec namreč zelo izpodriva pohlevno sinico in penico. Ako človek recimo nastavi pozimi sinicam v sadovnjaku — sinica ni selilka — ptičjo hišico s krmo, je sto proti desetim verjetno, da se je bodo prej polastili vrabci, kakor plašne sinice. Vendar pa to seveda ne sme biti povod, da bi preganjali še vrabca, zakaj utegne se sadjarju zgoditi, da spomladi, ko bi jih potreboval, ne bo imel ne sinic, ne vrabcev.

O ljubljanskih knajpovcih in »Wörishofnu«

Ljubljana, 24. avgusta.

Mnogi stari možje, ki so še prave korenine in grče, so ostali zvesti navodilom človekoljubnega župnika Štefana Kneippa in si dnevno krepčajo svoje zdravje z raznimi mrzlimi, tu in tam toplimi kopelmi, kakor tudi tako, da hodijo zjutraj po rosi, v zimskih časih pa bosi po snegu.

Župnika Kneippa knjige o mrzlih kopelih in zdravilnih zeliščih so imele v naših krajih velik in globok odziv, saj je bila njegova glavna knjiga prevedena tudi v slovenščino in izdana od Družbe sv. Mohorja. Kakor pripovedujejo, je bil duhovnik Ivan Bilc zelo vnet pristaš župnika Kneippa, je širil z velikim navdušenjem njegove nauke o zdravju ter pridobil med našimi ljudmi, tudi med Ljubljančani mnogo pristašev. Vnet knajpovec je bil med drugimi župan ljubljanski in poznejši senator pok. Ivan Hribar.

Že zgodaj so se skušali v Ljubljani knajpovci organizirati in si ustanoviti primerno društvo, ki bi zbiralo somišljenike in jih navajalo k Kneippovim metodam ohranitve in utrjevanja zdravja. Pred prilično 43 leti so se ljubljanski knajpovci zbirali v znameniti gostilni pri »Zlati ribi«, ki je obstojala še mnogo let po končani prvi svetovni vojni in je bil nje zadnji gostilničar Tone Zabukovec. Pozneje je bila gostilna opuščena in so bili gostilniški prostori uporabljeni za skladišča železnine tvrdke V. Breznik.

V gostilni pri »Zlati ribi« je bil septembra 1899 tudi ustanovni občni zbor društva knajpovcev. Na sestanek je prišlo do 20 Ljubljančanov, med drugimi tudi takratni župan Ivan Hribar. Živahna in dolga je bila debata, kako se naj društvo imenuje. Nekateri so bili mnenja, da se društvo imenuje »Društvo vodnih prijateljev«, drugi za to, da se naj imenuje po samemu Kneippu, tretji pa kratko po Ivanu Bilcu. Društvo je ostalo pri imenu »Društvo vodnih prijateljev« in je bil izvoljen tudi odbor petih članov, med temi za predsednika I. Klein ml., steklar in Lukas, čevljarski mojster. Tudi Franchetti je bil izvoljen v odbor. Mestna občina ljubljanska je dala društvu brezplačno na uporabo prostor v tivolskem gozdu, kjer so si knajpovci postavili ograjeno leseno kopališče.

To kopališče so kratko imenovali »Wörishofen«, po kraju, kjer je župnik Kneipp dolgo let deloval in kjer je tudi 17. julija 1897 umrl, torej pred dobrimi 45 leti.

Kje je bilo knajpovsko kopališče, zgrajeno prav preprosto? Marsikdo se morebiti še spominja na leseno podrtijo, ki je stala v gozdni samoti in mali dolinici, ležeči med dvema rožniškima gričkoma, na kraju, ki je bil nekoliko na desno stran od glavne ceste, vodeče po Tivolskem gozdu proti Čadu na Rožnik. Tam so se ljubljanski knajpovci vsak dan, posebno ob vročih poletnih dnevih shajali in knajpali. Imeli so tam posebne naprave za polivanje. Skozi kopališče so napeljali vodo malega potočka, ki je mirno žuborel tja v nižavo proti Rožni dolini. Pri kopališču so si knajpovci napravili tudi kegljišče. Postavili so dalje mize, okoli katerih so sedeli in tarokirali, marjašali ter se še drugače zabavali. To kopališče je bilo prva leta od 1900 naprej zelo dobro obiskano in je tam vladalo živahno kopalno življenje.

Takrat so se ljudje sonca zelo bali in zato so si postavili svojo kopalno zgradbo v gosti senci, kamor ni posijal niti žarek blagodejnega sonca.

Pozneje, posebno pa že nekaj let pred izbruhom svetovne vojne leta 1914 je bilo kopališče močno opuščeno in zanemarjeno. Razno opravo, posebno lepe rjuhe in odeje so baje odnesle nepoklicane roke, ki rade segajo po tuji lastnini. Tam so si drugače v skrajni sili iskali zavetje čez noč tudi razni nesrečni in sumljivi tipi.

Pionir Katoliške akcije

PROFESOR ERNEST TOMEC

Na splošno je profesor Tomec pravilno razumel zvezo nadnaravne stvarnosti z naravnimi sredstvi ter znal oboje učinkovito stopnjevati do visoke uspešnosti. Tako mu recimo zakramentalno življenje ni bilo samo hrana za večnost, marveč mu je veljalo kot izrazito sredstvo akcije. In zopet je naravnost neodjenljivo vztrajno iskal naravnih sredstev, ki bi z njih pomočjo nadnaravne resnice čimbolj ponazoril in vire nadnaravnega življenja čimbolj približal.

Tako je bil gotovo eden izmed prvih, ki je pri nas opozoril na rekolekcijo, nekako poldnevno duhovno vajo, ki se je v kratkem času pri nas tako udomačila. On je bil tudi tisti, ki je dal iniciativo za pobožnost prvih petkov koncem lanskega leta. Še danes slovijo »mladčevske duhovne vaje« (če jih smemo tako imenovati) kot najboljše, in mladčevske rekolekcije kot nekak tip rekolekcij.

Večkrat je ponavljal: »Tudi za cilje, ki so zgolj z naravnimi silami dosegljivi, je dobro moliti. Nadnaravni cilji pa, kakor je cilj Katoliške akcije, so brez nadnaravnih sredstev nedosegljivi. Naravna sredstva se morajo z veliko skrbnostjo izkoriščati. Najboljše metode, najboljše organizacije so pa popolnoma brez učinka, če niso združene z močno nadnaravno dejavnostjo.«

Ko je govoril o potrebi molitve, je rad navajal zgodbo iz Mojzesovih knjig: »Prišli pa so Amalečani in se bojevali z Izraelci v Rafidimu. In Mojzes reče Jozvetu: »Izberi mož, pojdi in se bojuj zoper Amalečane. Jutri bom stal vrh hriba in imel palico v svoji roki.« Jozve je storil, kakor je bil velel Mojzes in se je bojeval zoper Amalečane, Mojzes, Aron in Hur pa so šli vrh hriba. Ko je Mojzes dvignil roke, je zmagoval Izrael; ko je pa malo popustil, so bili Amalečani močnejši. Mojzesove roke pa so bile utrujene. Zato sta Aron in Hur vzela kamen in ga položila pod njega, da je na njem sedel, njegove roke pa sta podpirala od obeh strani in tako se niso utrudile do sončnega zahoda. In Jozve je zapodil v beg Amalečana in njegovo ljudstvo z ostrim mečem. S to primero je ponazoril moč molitve pri akciji.

Vsega tega ne navajamo morda kot obrambo za pravilnost Tomčeve metode, marveč zato, da nam je njegov nadnaravni lik čimbolj pred očmi. Pojmoval je nadnaravno življenje teološko popolnoma pravilno, v skladu z načelom, da nadnarava ne uničuje naravne strani človeka, temveč je celo usovršuje in plemeniti. Morda je to on bolje doumel, čeprav preprost laik, kakor pa marsikdo, ki je na tem področju bolj doma. Natančno je prisluškoval zakonom delovanja in se od njih učil za svojo stvar. Ko je recimo poudarjal načelo: »Tihota in molk vse učinke ojačita in poglobita,« je to mislil prav dobesedno. Ali ko je ponavljal potrebo premišljevanja ciljev in nalog, mu to ni bila zgolj besedna igra, marveč je svoje mladce vadil v razmišljanju o lepoti njihovega cilja in o veličastnosti nalog Katoliške akcije.

Skratka, pojmoval je borbo Katoliške akcije pravilno: Katoliška akcija mu je bila ustanova, ki naj se z njeno pomočjo zopet pokristjanijo odpadle mase, torej, da se prerodijo v nove ljudi. Borec, ki se bo za ta prerod boril, pa mora biti najprej sam globoko nadnaravno prerojen. On sam je bil prvi, ki se je popolnoma predal roki božjega Vrtnarja ter spremenil svojo notranjost v skrbno obdelan božji vrt, kjer so poganjale lepe kreposti.

Do članov Katoliške akcije je stavil velike verske zahteve. Mnogi so celo rekli, da so te zahteve pretirane. On je proti temu navajal Poppeta, holandskega duhovnika, ki je ustanovil evharistično križarstvo: »Če od mladega človeka zahtevaš veliko, ti bo dal veliko, če zahtevaš malo, ne boš dobil ničesar.« Sicer se je pa redkokdaj slišalo, da bi kdo odstopil zaradi prevelikih verskih zahtev. Vzroki odstopa so bili navadno drugega značaja.

Čeprav laik, je vendarle kot malokdo prodrl v razumevanje naravnega in nadnaravnega. Mnogi so se pohujševali nad njegovimi metodami v akciji: zdele so se jim preradikalne, včasih smešne, včasih celo nemoralne, niso pa vedeli, da so globoko premišljene, da so le plod uspešne zveze nadnaravnih resnic in zahtev z naravnimi pripomočki. To je bilo razvidno zlasti takrat, ko je svoje fante uvajal v uspešno delo iz učbenikov vojskovodij ali gospodarstvenikov, skratka, iz skušenj, ki jih imajo v organiziranju in vodstvu ljudi velike sodobne organizacije, kakor so armada, industrijska podjetja itd. Zato ni nič čudnega, če si je za najbolj duhovne cilje prisvojil vojaške ali industrijske izraze, nad katerimi so nekateri zmajevali.

KULTURNI OBZORNIK

Tomc Matija: Križev pot

Kantata za mešani zbor, ženski zbor, ali solo, bas solo, orkester in orgle.

(Iz razgovora s skladateljem.)

Bral sem, da je bila med novimi, od Glasbene Matice odkupljenimi skladbami slovenskih skladateljev tudi Tvoja z gornjim naslovom. Povej nam kaj o svojem najnovejšem delu!

Kmalu po božiču mi je prišla v roke lična knjižica s kratkim naslovom: Vida Taufer — Križev pot — Fortunat Bergant. Podrobnejša opomba na koncu knjižice pravi, da visi ta križev pot v baziliki v Stični, naslikal ga je pa l. 1766 slovenski baročni slikar Fortunat Bergant iz Mekinj (1721—1769), academicus capitolinus v Rimu. Te slike so navdihnile pesnico Vido Tauferjevo, da je spesnila k vsaki primerno besedilo. V tej knjižici so priobčene Bergantove slike obenem s tekstom Vide Tauferjeve. Slike je posnel raziskovalec in najboljši slovenski poznavalec Berganta Marijan Marolt, ki obljublja o njem posebno razpravo. Ugotavlja pa že sedaj (»Umetnost« 1942, št. 10 do 12), da je Mekinjčan Fortunat Bergant edinstven slovenski slikar, ki je vseskozi na sodobni evropski višini, pa vendar tako sam svoj po oblikovanju, kakor pri nas noben njegov sodobnik in komaj kateri od naslednikov. Priznam, da do izida te knjižice nisem poznal, kot še marsikdo drugi ne, Berganta in njegove umetnosti.

Ko ob razpisu natečaja Glasbene Matice za vokalno instrumentalne skladbe nisem mogel najti primernega besedila, sem postal pozoren na to knjižico; bil sem pa tudi od drugod opozorjen nanjo. Pri podrobnejšem pregledovanju je budila v meni vedno večje zanimanje. Posebno so me privlačile opazke pesnice, ki pravi, da so jo že kot otroka močno zanimala romanja slovenskega ljudstva na božja pota. Hotela je napisati slovenski križev pot; kljub večkratnemu poskušanju ji ni uspelo, vendar ni odnehala. Kot rezultat teh prizadevanj je izšla omenjena knjižica, moj »libreto«. Pesnica dalje pravi, da je črpala snov za svoje pesnitve največ iz starih nabožnih pesmi, ki jih poje ljudstvo ob božjem grobu, in dih koralnega petja stiških menihov na veliki teden.

Kolikor poznam Tvoje dosedanje glasbeno delo, so bile te pripombe zate kaj vabljive!

Res je; bile so mi pa tudi vodilne smernice pri delu. Lotil sem se skladbe in tako pridružil dlo slikarja in pesnice še delo glasbenika. Pripomniti pa moram, da je pred menoj in pred Taufarjevo slovensko zavedni organist Filip Jakob Repež že l. 1770 v vznešenih besedah opeval Bergantove slike na Križni gori in uvrstil s svojim pevskim zborom ta poetični opis med pesmi, ki so se leta in leta razlegale po akustični romarski molilnici (Marijan Marolt, Umetnost l. c.). Tako sta se že pred 170 leti sešla pri skupnem delu dva slovenska kulturna delavca, prvi slikar, drugi pesnik in glasbenik obenem; danes smo se sešli v troje.

Kaj pomeni prav za prav naslov kantata?

Po glasbeni strukturi spada kantata nekako v isto vrsto kot oratorij ali tudi pasijon. Eno kot drugo so večje glasbene oblike, zložene za zbor in soliste z instrumentalno spremljavo. Večja je razlika v njih vsebini. Pasijon ima za svoj vsebinski predmet izključno obravnavanje trpljenja Kristusovega. Vsebinska podlaga oratorija je kaka biblična zgodba sploh, obdelana bolj ali manj dramatično. V vrsto kantate bi pa prištevali daljše skladbe vsebinsko lirično-religioznega ali tudi svetnega značaja za zbor in soliste z instrumentalno spremljavo. Kot kantato bi lahko uglasbili tudi kak psalm. Ni pa meja med oratorijem in kantato potegnjena tako ostro. Za lajika bi bila morda glavna razlika v tem, da nastopajo v oratoriju kot nosilci solističnih vlog določene osebe, n. pr. Marija, Peter itd., dočim so nosilci solističnih vlog v kantati brezimni. Oratorij bi se torej bolj nagibal k operi in so ga v začetku v resnici scenično izvajali, kantate si pa ne moremo misliti postavljene na oder. Seveda je tudi tukaj cela vrsta izjem. Če pogledamo samo našo domačo oratorijsko literaturo, vidimo, da je Sattner naslovil svojo »Jeftejevo prisego« »kantata«, čeprav je dramatično bolj razgibana kot njegova »Assumptio« in nastopi v njej solistično Jefte. V »Assumptio«, ki je vsebinsko močno razčlenjena, nastopi sicer Marija, glas ženinov, angelski in preroški glas, vmes so vpleteni zbori nebeščanov, angelski zbor kot tudi zbor zemljanov, vendar se zdi, da je v vsem oratoriju več lirike kot dramatike.

»Kako je pa Tvoj »Križev pot« grajen?

Oblika mu je bila že po sami pesnitvi dana: štirinajst druga od druge ločenih postaj brez medsebojne zveze z uvodom in sklepom, ki si vsebinsko odgovarjata. Večina točk (deset) je poverjenih mešanemu zboru, dve točki ima ženski zbor, po dve pa alt oziroma bas solo. Mediger, ki bi vezale posamezne točke, ni; vendar pa so tonovi načini tako izbrani, da si posamezni deli lahko brez odmora sledijo drug za drugim. Vso težo dela nosi zbor, čigar zvočne možnosti so do dobra izrabljene, in pa solisti; glede izrabe zbora bi morda brez pretiravanja lahko rekel, da je to delo edinstveno v naši glasbeni literaturi. Orkester zbor podpira, včasih rahlo ilustrira, nima pa prvenstvene vloge. Ni pa skladba pisana »moderno« v običajnem pomenu besede, zlasti kar se tiče porabe kromatike; te sem se, lahko rečem, načeloma izogibal. Za slog je bil merodajen deloma čas nastanka slik, deloma pa tudi vidiki, ki so vodili tudi pesnico pri njenem delu. V nekem smislu bi lahko rekli, da se slog nagiba rahlo k arhaizmu, pa močno k polifoniji; seveda pa glasbeni izraz ni kopija skladb katere koli starejše glasbene dobe, saj ne more biti pesnik, slikar in glasbenik današnje dobe vsaj v svojih osnovah drugačen kot doba, ki ga je rodila.

Ali se glasba naslanja tudi na sliko, da bi v smislu programske glasbe slikala vsakokratni dogodek, ob katerem se ravno mudi?

To komaj kje. Dobimo sicer v njej mesta, kjer je besedni izraz, ki se naslanja na sliko, služil za podlago glasbeni misli, slika sama pa skoraj ne. V glasbeni literaturi najdemo precej zgledov, kjer je slika neposredno vzbudila v skladatelju glasbeno predstavo; pred seboj imam Regerjeve »Štiri glasbene slike po Böcklinu« za orkester z naslovom: Goslajoči eremit, Igra valov, Otok mrtvih, Bakhanal. Res skuša biti skladatelj pravičen naslovu tudi v glasbi; vendar, če bi te naslove črtali, bi imeli pred seboj čisto navadno simfonijo v smislu čiste glasbe z običajnimi štirimi stavki; slika je dala skladatelju samo nek impulz, ni pa bila za njegovo fantazijo nujno potrebna. V moji skladbi, kot rečeno, slika nima posebnega pomena; kaj naj bi si na primer skladatelj predstavljal ob sliki, kako vzame Kristus križ na svoje rame ali kako poda Veronika Jezusu potni prt? Ne ostane pa seveda brez vpliva na izraz glasbe snov sama, ki jo glasba obravnava. Tudi je v delu neka gotova dramatičnost: kolikor bolj se vse dogajanje zgoščuje, po človeško gledano, v katastrofo, toliko bolj se zdi, da teče vzporedno z naraščajočim tragičnim momentom vse močnejši žarek upanja na končno vstajenje. Pazljiv poslušalec bo morda tudi v glasbi zasledil odsev tega dvojnega dogajanja.

Koliko časa bi trajala skladba?

Izpolnila bi cel večer. V pospešenem izvajanju bi trpela nekako poldrugo uro, z običajno pavzo v sredi in s primernimi presledki med posameznimi deli pa ne dosti izpod dveh ur.

Ali je na vidiku možnost izvedbe v bližnji bodočnosti?

V normalnih razmerah bi jo Glasbena Matica, ki ji je skladba tudi posvečena, izvajala v prihodnjem postu. Izvedba večjih del pa zahteva tudi večjih priprav, pogostejših in daljših vaj, ozira na že prej določen spored pevskega zbora, zato so možnosti za večje koncerte včasih večje, včasih manjše. Upam pa, da bodo razmere čim prejšnji izvedbi naklonjene.

Id.

Drobne novice

Koledar

Torek, 25. avgusta: Ludovik, kralj; Genezij, mučenec; Patricija, devica; Geruncij, škof; Lucila, devica in mučenica.

Sreda, 26. avgusta: Ceferin, papež in mučenec; Bernard Ofiški, spoznavalec; Simplicij, mučenec; Abundij, mučenec.

Lunina sprememba: ščip: 26. avgusta ob 4.46. Herschel napoveduje nestanovitno vreme.

Ta dan bo tudi popolni mesečni mrk, ki pa bo v Srednji Evropi viden. Začne se ob 3.05, konča pa ob 5.35.

Osebne novice

= **Poroka.** Na praznik Marijinega vnebovzetja sta se v Zagrebu poročila gdč. Marjanca **Mencingerjeva,** hčerka pok. banskega svetnika Antona Mencingerja, in gosp. inž. chem. Ivo **Jerman,** sin bančnega ravnatelja. — Mlademu paru iskrene čestitke!

•

— **Popoln lunin mrk dne 26. avgusta 1942.** Jutranje ure v sredo, dne 26. t. m. nam bodo prinesle drugi letošnji popoln mrk lune. Prvi tak mrk v noči od 2.—3. marca je bil pri nas slabo viden, ker je bilo vse nebo precej oblačno. Morda bo zdaj več sreče. Potek mrka bo, po sedanjem času, naslednji: vstop lune v polno senco zemlje bo okrog 3 h 58 min. Začetek popolnega zasenčenja lune okrog 4 h 59 min. Konec popolnega zasenčenja okrog 6 h 33 min. Popolna zatemnitev lune bo po tem takem trajala 1h 34 min. Konec mrka pri nas ne bo več viden, ker bo luna že poprej, ob 6 h 42 min. še precej zasenčena zašla. Deklinacija lune je ta dan —10° 28.5', torej bo mrk iz stanovanj z odprtim razgledom na južno, oziroma jugozahodno nebo dobro viden.

— **Lepo vreme ugodno za ajdo.** Že šesti dan imamo lepo in sončno vreme. Napovedali so sicer spremembo vremena, toda preobrat na slabše je izostal. V ponedeljek je prinesel lepo, nekoliko megleno jutro sv. Jernej. Ta dan postanejo po starem reku orehi in lešniki zreli. Zanimivo je, da se vzdržuje dnevni temperuturni maksimum že 3 dni okoli +28° C. V soboto je bil maksimum zaznamovan v senci z +28°, kakor je bil v petek. V nedeljo se je maksimum dvignil na +28.4° C. Od sobote se je jutranja temperatura nekoliko dvignila. V nedeljo je dosegel jutranji minimum +12.8° C, v ponedeljek pa +13° C. Nedelja je bila prav topla in primerna za kopanje. Kopalna sezona je še vedno živahna. Ko zaznamuje temperatura sicer neznaten dvig, pa zaznamuje barometer padec. V nedeljo je kazal barometer 762.6 mm, v ponedeljek je znašal zračni pritisk 761.4 mm. Splošno zaznamuje barometer svoj padec že od 16. avgusta, ko je takrat dosegel najvišje stanje 766.9 mm .V osmih dneh je bil zračni pritisk zmanjšan za 5.5 mm. Sedanje vreme je zelo ugodno za ajdo, ki je zgodnja že začela cveteti. Ajda ima tudi dovolj moče. Za ajdo so sedaj potrebni še prav topli in brezvetrovni dnevi. Močan sever zelo ovira razvoj odnosno cvetenje ajde. Ajda začne mediti dopoldne in takrat se na njej zbirajo veliki roji čebelic, ki prihajajo do nje po več kilometrov daleč.

— **Bukov žir kaže letos izvrstno.** Naši kraji so bogati bukev in kadar plod bukev obrodi, žir ali bukvica, kakor že v posameznih krajih imenujejo ta sad, so živinorejci veseli. Žir so v naših krajih po navadi vedno uporabljali skoraj izključno za pičo prešičem. Sem in tja pa so nekateri vaščani znali uporabiti žir tudi drugače, namreč za olje. Žirovo olje je med vsemi olji gotovo najboljše, je brez neprijetnega duha, polnomastno in po okusu boljše od najfinejšega olivnega olja. Ima pa samo eno napako — ni ga namreč vsako leto. Bukev sicer cvete vsako leto, toda plodu ne obrodi vselej. Tudi naši čebelarji vedo točno, da ima bukev svoje muhe, kdaj cvete in medi. Za žir, plod bukve, pa skoraj že vemo natančno, kdaj se obnese in kdaj ne. Bukov žir ima nekakšne določene dobe, kdaj rodi. Vsaka štiri leta daje bukev prav dober plod, vsakih osem še boljši, vsakih šestnajst ali dvaintrideset let pa najboljši. V prejšnji svetovni vojni, med leti 1914 in 1918, je primanjkovalo olja. Naši kmetje so upali, da bo žir dobro obrodil. Toda obrodil je šele v jeseni l. 1918., ko je bilo vojne skoraj konec. Tedaj je imelo naše podeželsko prebivalstvo dovolj žirovega olja — in tudi dovolj polhov. Letos je 24 let po l. 1918., torej tri letne osmice. Naše podeželsko prebivalstvo, predvsem otroci in ženske, bo samo sebi napravilo veliko uslugo, ako bo letošnjo izdatno letino žira izkoristilo, ga pobralo in odneslo v najbližji mlin in stiskalnico. Žirovo olje bo letos zelo dobrodošlo. Lani je na primer Prehranjevalni urad vprašal razna večja posestva v pokrajini, kako je žir obrodil, odgovor pa je bil tak, da žira sploh ni mogoče nabirati, ker ga nikjer ni. Letošnjo jesen bo to drugače.

— **Medvedje hruške so tudi dobrodošle.** Po naših živih ograjah, bodisi v Ljubljani, bodisi v pokrajini, raste precej zanimivega grmovja, ki rodi h koncu meseca avgusta droben, toda še kar okusen sad, podoben hruškam, le da je sad prava minijatura resničnih hrušk. To so medvedje hruške, najbrže tako imenovane, ker se medved po gozdovih tudi rad sladka z njimi. Gospodarskega pomena nima ta sad nobenega, tudi grmovje je vredno le toliko, da je za dobro živo ograjo ali pa, kadar ostari, za dračje. Pač pa radi obirajo medvedje hruške otroci. Kakor vsak sadež, so tudi medvedje hruške letos dobro obrodile in jih revni otroci že obirajo. Še za eno stvar bi bile medvedje hruške dobre: sedaj je stiska za pičo perutnini, ker moramo vsako zrno porabiti za človeško prehrano. Nekatere gospodinje so se sedaj spomnile na medvedje hruške, ki jih obirajo in jih pokladajo zmešane med drugo pičo kuram in racam. Tako je tudi ta neugledni sadež divjega grmovja postal dobrodošel.

Literatura 15 narodov

bo zastopana v drugem letniku Slovenčeve knjižnice. — Napete povesti iz vseh plasti ljudskega življenja. Izidejo vsak mesec tri knjige, za naročnike še dve za nagrado. Drugi letnik se začne s 1. oktobrom. — Vsaka knjiga za naročnike le 6 lir. — Vsak naročnik Slovenčeve knjižnice bo dobil tudi „Slovenčev koledar" za ugodnostno ceno.

Ljubljana

l **Lepe pobožnosti na Rakovniku.** Že nekaj nedelj sem se rakovniško romarsko svetišče Marije Pomočnice polni pobožnih častilcev. Mnogi, ki so sicer, običajno, v šmarnih mašah romali na razne kraje, se obračajo zdaj še z večjim zaupanjem k rakovniški Pomočnici. Že redna večerična pobožnost z govorom in petimi litanijami vsako nedeljo in praznik ob pol štirih napolni cerkev do zadnjega kotička. Prav tako je potem ob petih, ko obhajajo svojo pobožnost posamezne skupine romarjev. Predzadnjo nedeljo n. pr. so prihitele uršulinske Marijine družbe, to nedeljo pa so se zbrali Dolenjci iz raške okolice na svoje »zaplaško romanje«. Obširno svetišče je bilo skoraj premajhno, toliko se jih je zbralo iz vseh strani. Mnogim so se lesketale solze v očeh, ko so po ganljivem govoru nekdanjega raškega kaplana dr. Stanovnika po raško-romarsko zapeli svoji nebeški Materi.

l **Pri uršulinkah** se prične tečaj za sprejemne izpite dne 24. septembra ob 5. Učenke — bivše in nove — naj se zbero na gimnazijskem hodniku. Po končanem tečaju se bodo pričeli takoj sprejemni izpiti.

l **Na šoli Glasbene Matice** se poučujejo polog petja, klavirja in violine, vsi orkestralni instrumenti in teoretični predmeti. Pouk je razdeljen na 10 razredov in 4 stopnje. Prva stopnja, pripravnica, obsega prvi in drugi razred, nižja šola 3., 4., 5. in 6. razred, srednja šola 7. in 8. razred ter višja šola 9. in 10. razred. Te stopnje veljajo za klavir in violino, dočim ima pouk čela le 8 razredov in pouk ostalih instrumentov po 6 razredov. Ves pouk je urejen tako kakor na drž. srednji glasbeni šoli, kamor je vstop mogoč po končani nižji šoli Glasbene Matice. Na zavodu so vpeljani kontrolni in prestopni izpiti in za prestop iz nižje v višjo stopnjo, odnosno razred je potreben vedno komisionelni izpit. Vpisovanje v šolo Glasbene Matice za novo šolsko leto se bo vršilo od 1. do 4. septembra, dnevno od 9—12 in od 15—17 v pisarni Glasbene Matice, Vegova ulica 7. Vse ostale podrobnosti na razglasni deski v veži zavoda.

l **Glasbena akademija in srednja glasbena šola.** Ker se bo letos začel pouk pozneje, se vpisovanje ter popravni, letni in sprejemni izpiti ne bodo vršili v doslej običajnih rokih, ampak v času, ki bo še objavljen v listih in na oglasni deski zavoda.

l **V spomin pokojne gospe Kušarjeve** je daroval neimenovani 160 lir Vincencijevi konferenci sv. Janeza Boska v Ljubljani. — Dobrotniku Bog plačaj!

l **Vse pridelovalce pšenice, rži, soržice, ječmena in lanu** opozarja mestni gospodarski urad, da morajo po naredbi Visokega komisarja naznaniti tudi letošnji pridelek. Prijavnice dobe v mestnem gospodarskem uradu v kmetijskem odseku, soba št. 35 v II. nadstropju, Beethovnova ul. 7, v torek in sredo 25. in 26. avgusta t. l. med uradnimi urami. Izpolnjene prijavnice naj pa oddajo od srede do ponedeljka, 26. do 31. t. m. dopoldne od 8 do 12 in popoldne od 16 do 19 po naslednjem razporedu: v sredo 26. t. m. naj prineso izpolnjene prijave pridelovalci z začetnicami A do D, v četrtek 27. t. m. od E do K, v petek 28. t. m. od L do N, v soboto 29. t. m. od O do S, a v ponedeljek 31. avgusta pridejo na vrsto pridelovalci z začetnimi črkami Š do Ž in morebitni zamudniki. Vse podatke naj napišejo s črnilom ali pisalnim strojem natanko in jasno čitljivo. Podatki naj bodo resnični, ker so za neresnične prijave določene občutne kazni. Pridelovalci ovsa, koruze, krompirja in fižola naj pa sedaj ne hodijo še po prijavnice, ker bo te pridelke treba naznaniti pozneje, kar bo v časopisih objavljeno o pravem času.

l **V Ljubljani umrli od 14. avgusta do 20. avgusta 1942:** Vrhovnik Gregor, 67 let, krojaški pomočnik, Japljeva ulica 2; Benkovič Marija roj. Pekle, 68 let, vdova vodje zemljiške knjige, Postojnska ulica 14; Zemljan Jerica, 63 let, ravnateljica »Mladike« v p., Bleiweisova cesta 37; Kušar Katarina roj. Eckelhart, 69 let, žena poštnega poduradnika v p., Vidovdanska cesta 9; Zupan Melhijor, 44 let, mestni trošarinski paznik, Milčinskega ulica 79; Dežman Marija, sestra Genovefa, 78 let, usmiljena sestra sv. Vinc. Pavel., Vidovdanska cesta 9. — **V ljubljanski bolnišnici umrli:** Kojič Marija roj. Deben, vd. Kosmač, 67 let, zasebnica, Zadružna ulica 15, Aplenc Rudolf, 94 let, mestni služitelj v p., Soška ulica 13, Žnidaršič Dragica, dva meseca, hči dninarja, Na požaru 50; Božič Marijan, 12 let, sin gostilničarja in posestnika, Toško čelo 1; Truden Marjeta, 50 let, dninarica, Podcerkev 15, obč. Stari trg; Blažič Alojzij, 27 let, sin posestnika, Zdenska vas 6, obč Videm-Dobrepolje, srez Kočevje; Richter Hinko, 58 let, trgovski poslovodja, Vožarski pot 1; Peternelj Marija, 53 let, vdova posestnika, Dermotova ulica 7; Mlakar Martin, 67 let, višji poštni kontrolor, Vrhovčeva ulica 12; Iskra Mihael, 53 let, inkasant, Bohoričeva ulica 13; Rozman Frančiška, 44 let, kuharica, Cesta dveh cesarjev 139; Kovšca Stanislav, 12 let, sin posestnika, Dolenja vas 35 pri Cerknici.

l **Schiller: »Kovarstvo in ljubezen«.** V tem delu je zajeta tragedija ljubezni kot edinega in poslednjega oznanila človečanske svobode, skozi katero neusmiljeno udarjata kruta resničnost. Igra je zaradi miselnega jedra, ki oznanja boj za človeško dostojanstvo, vedno aktualna. Zasedba vlog: predsednik — Levar, Ferdinand — Verdonik, pl. Kalb — Peček, Lady Milfordova — Mira Danilova, Wurm — Nakrst, Müller — Gregorin, njegova žena — P. Juvanova, Luiza — Levarjeva, knezov sluga — Raztresen, Zofija — Juga Boltarjeva. Predstava v Drami v sredo 26. t. m. ob 17. uri. Cene zelo znižane, od 10 lir navzdol.

l **Ponedeljkov živilski trg.** Od sobote do ponedeljka so prispele v Ljubljano velike pošiljke raznega letnega sadja, tako hrušk, grozdja in jabolk. Grozdja je bilo uvoženega do 3 vagone. — Lepo in prvovrstno je grozdje, ki je po 7.30 do 8 lir kg. Na trgu je bilo dalje tudi mnogo domačih jabolk in hrušk, ki so bile nekoliko cenejše ko uvožene. Debele melone, ki so šle dobro v kup, so bile po 3 lire kg. Ogromno je bilo na trgu paprike, ki je sedaj za njo prava sezona. Že več branjevk ima sedaj svarilne napise: »Sadje prijemati prepovedano. Prestopki se kaznujejo.« Na spodnjem voglu živilskega otoka št. 2 je prodajala neka kmetica sveže kislo zelje po 6 lir kg. Gospodinje so ga hitele kupovat. Uvoženo je bilo v Ljubljano izredno mnogo zeljnatih glav. V soboto je bilo po njih veliko povpraševanje.

l **Nesrečen padec.** V Povšetovi ulici 81 je padel 10letni Emil Colja, sin kuharice, tako nesrečno, da si je zlomil desno nogo v gležnju. Reševalni avto je dečka prepeljal v bolnišnico.

l **Zadnji dnevi kopanja na prostem.** Kopalna sezona se je h koncu meseca avgusta le toliko popravila, da je na kopališčih še vedno dovolj življenja. V nedeljo so bila vsa ljubljanska kopališča dobesedno oblegana, najbolj seveda prosto kopališče od prulskega mostu do Špice. Prav živahno je bilo seveda na Iliriji, enako pa tudi na ograjenem mestnem kopališču na Ljubljanici. Tja prav radi zahajajo zlasti moški, ki pri kopanju radi spijejo kak vrček piva in pa ki radi kvartajo ali balinajo. V nedeljo je bilo balinišče ves dan zavzeto. Opaziti pa je bilo, da gre v vodo le bolj malo kopalcev in še ti se samo potope, potem pa takoj splavajo na breg — voda je namreč kar mrzla, tako da obstoji pretežni del kopanja le bolj iz sončenja in zračenja.

Naznanila

GLEDALIŠČE. Drama: Sreda, 26. avgusta, ob 17: »Kovarstvo in ljubezen«. Izven. Znižane cene od 10 lir navzdol. — Sobota, 29. avgusta, ob 17.30: »Vdova Rošlinka«. Izven. Znižane cene od 10 lir navzdol. — Nedelja, 30. avgusta ob 15.30: »Kralj na Betajnovi«. Izv. Znižane cene od 12 lir navzdol.

Radio. Torek, 25. avgusta: 7.30 Melodije in romance — 8.00 Napoved časa, poročila v italijanščini — 12.20 Plošče — 12.30 Poročila v slovenščini — 12.45 Na harmoniko igra Avgust Stanko — 13.00 Napoved časa, poročila v italijanščini — 13.15 Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini — 13.20 Orkestralno glasbo vodi dirigent Gallino — 14.00 Poročila v italijanščini — 14.15 Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec, sodelujeta sopranistka Draga Sok in tenorist Janez Lipušček — Operetna glasba — 14.45 Poročila v slovenščini — 17.15 Trio Ambrosiano — 17.40 Pesmi in napevi — 19.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Operna glasba — 20.00 Napoved časa, poročila v italijanščini — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini — 20.30 Vojaške pesmi — 20.45 Narodne pesmi vodi dirigent Angelini — 21.25 Koncert violinistke Francke Rojec-Ornikove (pri klavirju Marta Bizjak-Valjalo) — 21.55 Fantazija narodnih pesmi, vodi dirigent Storaci — 22.20 Godalni orkester vodi dirigent Spaggiari — 22.45 Poročila v italijanščini

LEKARNE. Nočno službo imajo lekarne: mr. Bakarčič, Sv. Jakoba trg 9 mr. Ramor, Miklošičeva c. 20 in mr. Murmayer R., Sv. Petra c. 78.

POIZVEDVANJE. Zgubila sem zlat prstan v petek, dne 21. avgusta. Pošten najditelj naj ga odda v upravi »Slovenca«.

Najboljši in najcenejši slovenski tednik je »Domoljub«

Iz Gorizije

Nadškof Margotti pri sv. očetu. O svoji avdienci pri sv. očetu je nadškof Margotti priobčil v škofijskem listu naslednje poročilo, ki so ga objavili že tudi italijanski listi: V torek, 11. t. m. zjutraj sem imel veliko veselje, da sem pokleknil pred noge Njegove svetosti Pija XII. in mu ponižno pokleknil sinovsko vdanost celokupne nadškofije z izrazi najtoplejših voščil k Njegovemu škofijskemu jubileju. Sv. oče se je živahno zanimal za splošno stanje v škofiji in je želel biti o vsem točno poučen. Ob koncu sprejema mi je naročil, naj nesem njegov blagoslov vsem škofljanom. Posebno naj blagoslovim, mi je naročil, duhovščino, semeniščnike in KA.

Duhovniška imenovanja. Dr. Mirko Humar, kaplan v Comenu, je imenovan za župnega upravitelja v Opacchiasella; novomašnik g. Vinko Černigoj je postal kaplan v Comenu; novomašnik g. Ludvik Rusjan gre za kaplana v Cernizzo Goriziano; novomašnik g. Alojzij Obleščak je imenovan za kaplana v Rifembergu; novomašnik g. Stanko Premrl je določen za kaplana v Biglia in bo upravljal Bucovizzo; novomašnik g. Stanko Rejec je nastavljen kot drugi kaplan v Tolminu; novomašnik g. Aleksander Lestan je nastavljen kot kaplan v Idriji; novomašnik g. Ludvik Sluga je imenovan za drugega kaplana v Circhini; g. kaplan Jože Petrič iz Circhine je imenovan za žup. upravitelja na Zollu; g. Albin Kranjc, kaplan v Idriji, je postal župni upravitelj v Rocce; g. Jožef Milanič, župnik v Medani, je imenovan za prodekana v Bigliani.

Razpisani župniji. Razpisani sta župniji Opacchiasella in Sambasso. Prošnje naj se vložijo do 29. avgusta opoldne na naslov nadškofa.

Z Gorenjskega

Smrtno ponesrečena planinca. Te dni so šli plezat na Špik v Julijskih planinah 22letni Anton Tomažin, 21letni Jožef Vodišek in 20letni Ivan Kovač, vsi z Jesenic. Ker se drugega dne ni so vrnili, je bila odposlana reševalna ekspedicija, da jih poišče. Reševalci so jih res našli. Tomažin je bil hudo poškodovan, Vodišek in Kovač pa sta bila mrtva.

Umrl je v Bohinjski Srednji vasi 75letni Franc Arh. Rajni je bil dolga leta oskrbnik planinskih postojank v Karavankah in prvi oskrbnik Triglavskega doma na Kredarici.

Bojevniška zborovanja. Preteklo nedeljo so bila zelo dobro obiskana zborovanja starih bojevnikov v Kamniku, Mengšu in v Medvodah.

Iz Kranja. Točen čas kaže sedaj spet cerkvena stolpna ura na Goethejevem trgu. Že več tednov se prebivalci Kranja niso mogli več zanesti na cerkveno uro. Sedaj je to odpravljeno. Cerkovniku so naročili, da vsak dan uravna uro z radijskim časom — Dijaki jugovzhodne službe nemškega dijaštva opravljajo povsod, kjer jih zaposle, polno delo. Stranka je v teh pomočnikih dobila sodelavce, ki se z vsem srcem lotijo stavljenih jim nalog.

S Spodnjega Štajerskega

Žetev smrti. V Mariboru je umrla 74 letna starostna rentnica Alojzija Truč. V mariborski bolnišnici sta umrla viničar Franc Šenk, star 65 let, z Jarenine in zasebnica Marija Ferk iz Jelencev pri Mariboru, stara 68 let. V Dogošah pri Mariboru je umrla 69 letna posestnikova žena Marija Kovač. V Tlakah pri Rogatcu je umrl 63 letni Franc Berghaus. V Gerečji vasi pri Slovenski Bistrici je izdihnil Matevž Zupanič, star 46 let.

Poročila sta se v Teharjih pri Celju Martin Vidmajer in Matilda Bovha, oba iz Teharjev.

Ljudsko gibanje v Celju. V preteklem tednu so imeli v Celju devet rojstev in osem porok. Poročili so se med drugimi: Ivan Berbek in Frančiška Stvarnik, Jožef Stvarnik in Jožefa Čmak, Jožef Tome in Jerica Črnoša, Avguštin Gril in Ema Šket, Marijan Petrak in Ivana Bovha, vsi iz Celja.

Iz Prekmurja

Umrl je gospod Krantz, dekan v Tišini. Letos je bil imenovan za častnega kanonika. Umrl je v sombotelјski bolnišnici. — V Soboti je umrla abiturientka Marjeta Kološa za jetiko. — Naj počivata v miru!

Dvajsetletnico mature je obhajal g. dekan Jerič v Turnišču.

Matura na sobotski gimnaziji je bila junija meseca. Odposlanec je bil dr. Hadrovič. Pet kandidatov ima popravne izpite, ostali so vsi izdelali.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

Predstave ob delavnikih ob 16 in 18.15, ob nedeljah in praznikih ob 10.30, 14.30, 16.30, in 18.30

Ljubezensko tragedijo, ki se je začela v puščavi, prikazuje film

Polet nad puščavo

Brigitte Horney — Willy Birgel

KINO UNION - TEL. 22-21

Užival bo, kdor bo poslušal enega izmed redko lepih glasbenih filmov

Fascino — Omama

V glavni vlogi: Iva Pacetti

KINO SLOGA - TEL. 27-30

Globoka ljubezenska drama z najboljšimi madžarskimi igralci

SKUSNJAVA

Otello Toso — Zita Szeleczky

KINO MATICA - TEL. 22-41

Iz Hrvaške

Poglavnik prejel najvišje madžarsko odlikovanje. Poglavnik je oni dan sprejel madžarskega poslanika v Zagrebu Franca viteza Marosyja, ki mu je ob tej priliki izročil najvišje madžarsko odlikovanje, veliki križ madžarskega odlikovanja za zasluge s krono Kralja Štefana, s katerim ga je odlikoval madžarski regent Horthy. Visoko mdžarsko odlikovanje je dobil tudi hrvatski maršal in vojni minister Kvaternik.

Veliko prosvetno delo hrvatskega društva »Napredak«. Prejšnji teden je imel v Sarajevu sejo plenarni odbor hrvatskega kulturnega društva »Napredak«. Omenjeno društvo ima trenutno v NDH 115 podružnic in 11 poverjeništev ter šteje skupno 20.714 članov. Društvo ima v Sarajevu tudi veliko knjižnico, v kateri je zbranih nad 20.000 knjig. Poleg te knjižnice ima društvo pripravljenih tudi več potovalnih knjižnic, s katerimi širi prosveto med kmečkim ljudstvom. Na seji je plenarni odbor društva sklenil brezplačno sprejeti v svoje dijaške zavode 89 siromašnih dijakov, za 57 siromašnih akademikov pa je določil štipendije.

Slovesna otvoritev proge Prijedor—Bos. Novi. V nedeljo, dne 16. avgusta, so zopet slovesno izročili prometu železniško progo Prijedor—Bosanski Novi. Pri slavnosti so bili navzoči tudi hrvatski opolnomočeni imnister dr. Oskar Turina, kakor tudi nemški general von Stahl.

Predstavniki hrvatskega turizma v Slovaški. Te dni so dopotovali v Bratislavo zastopniki hrvatskih turističnih organizacij. Za časa svojega bivanja na Slovaškem si bodo ogledali ureditev znanih modernih slovaških zdravilišč in kopališč, nato bodo v Bratislavi študirali organizacijo slovaškega turizma. V sredini prihodnjega meseca bo v Bratislavi tudi kongres Mednarodne zveze kopališč in zdravilišč. Udeležili se ga bodo zastopniki italijanskih, nemških, slovaških, hrvatskih in španskih kopališč.

Za podžupana v Banji Luki je imenovan trgovec Božidar Jovič. Istočasno je imenovan tudi desetčlanski posvetovalni odbor v mestni občini.

Protižidovska razstava v Zemunu. V obmejnem Zemunu so te dni odprli protižidovsko razstavo.

Graditev Hrvatskega mesarskega doma v Zagrebu. V nedeljo, dne 16. avgusta, so v Zagrebu slovesno postavili temeljne kamne za Hrvatski mesarski dom. Zidanje tega poslopja je bilo sklenjeno kot spomin na prvo obletnico obstoja NDH ter bo v njem velika dvorana za sestanke, zavetišče za obnemogle mesarje, prostori za izobrazbo mladih mesarskih pomočnikov ter potrebni uradi stanovske organizacije hrvatskih mesarjev. Stroški za postavitev doma so preračunani na dva milijona kun.

Bolgarski pesnik Pantelejev v Zagrebu. V Zagreb je te dni prispel znani bolgarski pesnik in podpredsednik Zveze bolgarskih književnikov Dimitar Pantelejev. Njegov prihod v Zagreb je v zvezi s pripravo antologije hrvatske sodobne lirike, ki jo bo oskrbel za Bolgare omenjeni bolgarski pesnik.

Iz Srbije

Šef nemške civilne uprave govori srbskim županom in ostalim državnim funkcionarjem. Dr. Turner, šef nemške civilne uprave na področju nemškega vojaškega poveljnika v Srbiji, je pred kratkim sprejel v navzočnosti srbskega notranjega ministra Ačimoviča zastopnike posameznih srbskih okrajnih glavarstev, župane in ostale sedanje srbske javne funkcionarje ter jim je govoril o njihovih nalogah v sedanjem času ter o njihovi odgovornosti, kakor tudi o skupni odgovornosti srbskega ljudstva za morebitne nezaželjene dogodke.

Nov umetniški salon v Belgradu. V prostorih »Badovinca« na Obilićevem vencu v Belgradu, si je skupina srbskih umetnikov uredila nov stalni umetniški salon, v katerem bodo stalno razstavljene umetnine posameznih srbskih umetnikov. Med drugim so v salonu zastopani s svojimi umetninami naslednji srbski umetniki: Dragomir Glišić, Bora Stefanović, Golubović, Mika Petrović, Mälica Čadževič, Vasa Pomorišac, Beta Vukanović, Dragi Stojanović, Radmila Djordjević, Stevan Stanković in drugi.

Konferenca za načrtno zbiranje zdravilnega rastlinstva. V Lekarniškem zavodu belgrajske medicinske fakultete je bila pred kratkim konferenca vseh zainteresiranih krogov za načrtno zbiranje zdravilnega rastlinstva v Srbiji. Konferenco je vodil upravnik omenjenega zavoda dr. Jovan Tucakovič, ki je govoril o važnosti in pomenu zdravilnega rastlinstva tako v moderni medicini, kakor tudi v narodnem gospodarstvu. Na konferenci je bilo sklenjeno, da bodo za zbiranje zdravilnih rastlin v Srbiji prvenstveno zaposlili ljudsko in srednješolsko mladino, invalide, starejše ljudi in vse ostale sloje, ki bi lahko uspešno delovali v tej akciji. Zbiranje zdravilnih rastlin bo svojim članom priporočila tudi narodna služba za obnovo Srbije.

Smederevsko pristanišče bodo razširili. Glavni načrt za obnovo Smedereva predvideva tudi znatno razširitev tamošnjega donavskega pristanišča. Po tem načrtu bodo pristanišče zvezali tudi z železniško progo. Razen tega bodo na pristanišču postavili potrebne skladiščne stavbe ter več modernih dvigal.

Srbija se pripravlja na zimo. Poročali smo že o velikih težavah, ki jih je imela srbska državna uprava v pretekli zimi z nabavo drv in ostalega kuriva za potrebe mestnega prebivalstva. Da se pomanjkanje drv letošnjo zimo ne bi ponovilo v še hujši obliki, kakor lansko leto, je srbska vlada izdala posebno zakonsko uredbo, s katero je predpisala obvezno pripravljanje drv po gozdovih za vse moške od 17. do 50. leta.

Čarobna dežela Iran

Popotnik iz Evrope, ki še ni bil nikoli v Iranu ali Perziji, se bo na vso moč začudil goratosti te države. Vsa iranska mesta — s prestolnico vred — stoje na višinah 1500 do 2000 metrov. In če prideš v dolino, si še zmeraj na prostoru z nadmorsko višino do 2500 metrov. In potuješ dalje, pa vidiš, da obkrožajo pokrajino po 4000 m visoke gore. Povsod po teh planinah se oglaša mukanje krav in žalostno »vekanje« kamel.

Sicer je pokrajina v lepem sorazmerju z višavjem in nižavjem. Sneg in sonce sta v tej deželi dobra prijatelja. Spomladi je veliko dežja in reke se od brega do brega napolnijo z vodo, vendar nikoli ne nastanejo povodnji.

Če hodiš po goratem predelu, tedaj se ti dozdeva, da ne bo nikoli konec gorá. Stojiš na gori 3000 m višine, pa je pred teboj še višja gora, kot je bila prejšnja. Krog in krog so kakor na verigi priklenjene gore, vse povsod vrhunci vrh vrhuncev, vse valovi samih hribov, tako da se ti dozdeva vse skupaj kakor svojevrstno, kamnitno morje z valovi iz skal in čeri. Vidiš osem, devet, deset obzorij hkrati, vsa so žalostna, siva, otožno medla. Od gore do gore pa se vije življenje, se raztezajo poti in ceste in steze, ki potekajo navkreber in navzdol in čez grape in soteske in mimo strahotnih prepadov.

Če potuješ nekaj dni po tej brezmejni deželi, kjer živi približno 15 milijonov ljudi, spoznaš, da je tu razen prestolnice — Teheran — še 11 razsežnih mest. Po deželi so naselja na majhnih zelenih oazah, hiše stoje sredi svežega zelenja topolov in cvetočih mandeljnov.

Preg očmi imaš s pogledom na to čarobno pokrajino razprto vso geološko zgodovino te dežele. Saj ti različne barve kamenja in pečin zgovorno povedo, katere rudnine so dale tej zemlji to in ono barvo. Baker in žveplo sta jasno izražena v barvah, dalje sol, ki je pobelila tla in dala lesket skalovju in skalam.

Neskončno dolge iranske ceste niso zmeraj samotne in puščobne, ampak jih poživljajo najrazličnejši zastopniki iz živalstva. Ponoči komaj slišno skakljajo zajci in gazele in hitijo v svoja skrivališča. Podnevi se visoko nad teboj spreletavajo postolke, jastrebi, sokoli in orli, ki obkrožajo skalovite vrhove gora. Vmes je nebroj drugih ptičev, vidiš črne kose, pa sinje golobe in nežne grlice. Niže spodaj seda na brzojavne žice neštevilno drobnih ptičkov najrazličnejših barv. Vidiš zelene ko trava, sinje kakor morja in rdeče ko plamen. Vsi ti ptički se spreletavajo od Nila do Evfrata pa do Kaspiškega morja in ozračje je polno njih živžava, da je vse ko ena sama svatba.

V oblakih prahu stopajo po cestah in potih karavane, stopajo mohamedanci vseh rodov in ženejo drobne konjiče, črne krave, koze in ovce. Zlasti mnogo je mul in tovornih osličev, ki otožno stopicajo po žgočem soncu in prenašajo tovore iz kraja v kraj in po svoje pospešujejo trgovino in obrt.

Kdo ve koliko kamel z dragocenimi tovori je poginilo na teh cestah? Kamele, ki so stoletja in stoletja tvorile najvažnejše prometno sredstvo po vseh teh deželah, bolj in bolj izpodrivajo vozila na motor: to so tovorni avtomobili in avtobusi, ki prevažajo razno trgovsko blago in ljudi. Mimo teh so tu še posebni, velikanski rdeči avtomobili, ki prevažajo petrolej. Od daleč so videti kot en sam ogenj; saj tudi res prevažajo »ogenj«, petrolej, ki tvori bogastvo te dežele.

Čeprav je kamela vse kaj drugega kot humorist, vendar ji je brez dvoma marsikdaj na smeh, ko vidi, kako se takle bencinski motor, ki ošabno drevi mimo nje, nenadoma ustavi in ne more ne naprej ne nazaj, ker se je motor pokvaril — pa kar sredi dolge, dolge ceste, kjer ni nikjer žive duše. Takrat kamela uživa, ko gre mimo take »pokveke«!

Po teh cestah naletiš na najrazličnejše zastopnike raznih ljudstev. Mnogo je pohajačev, ki so ko naši cigani, ne vedo, ne odkod so in ne, kam gredo. Prosjačijo in nadlegujejo ljudi in jim natvezajo najrazličnejše zgodbe iz svojega življenja. Spotoma se ustaviš tu in tam v kakšnih selliščih, kjer vidiš na trgu tako pestrost oblačil in blaga, da se po svoji slikovitosti pač ne da primerjati z nobenim drugim trgom na svetu. Težak vzduh različnih dišav in vonjev ti skoraj zapre nosnice. Prodajajo izdelke vseh vrst — od sandal, preprog in sadežev, pa do vsakovrstnih mazil za ustnice in nohte. Tu in tam so na vogalih »kuhinje«, kjer ti postrežejo z ne baš okusno koštrunovino, ki je vsa črna od muh in ti dodajo majhne hlebčke kar ondi, v pesku pečenega kruha. Dobiš pa tudi zelenjavo in na svojski način pripravljeno sadje, vse v sladkorju, kakor je navada v Orientu. Na takem tržišču je zlasti mnogo zlatarjev — po petdeset in več, ki prodajajo svoje izdelke — zapestnice, uhane, obeske, verižice in te opeharijo za ceno, da si kar črn. Krog mošeje se pa zbirajo verniki, umivajoč si noge, preden vstopijo v svetišče, a ženske ostajaja zunaj v preddverju, saj je njim vstop v mošejo prepovedan.

Krog in krog pa je množica radovednežev. Vidiš vojake v sinjih uniformah; ženske, zavite v pisane, svilene halje; meščane, oblečene v angleške uniforme in vse polno otrok, starčkov in prosjakov, ki z jokavim glasom venomer moledujejo: »Hanum, bakšiš, bakšiš...«.

Nato se znoči, zvezde se lesketajo, luna razsvetljuje tiho tržišče. Po cestah skakljajo zajci, in gazele bežijo pred avtomobili.

(Le Ultime Notizie).

Nedeljski šport v kratkem

Izbirne plavalne tekme za pokal Scarioni v Ljubljani

Po daljšem presledku so imeli obiskovalci ilirjanskega kopališča spet priložnost, da so prisostvovali mladinski plavalni tekmi. V soboto popoldne so bile namreč izbirne plavalne tekme na 100 metrov prosto za Scaronijev pokal.

Pojavilo se je 15 tekmovalcev, tekmovalo pa jih je 11. Zastopnik GILL-a, prof Carcano jih je razdelil v tri skupine, 6 najboljših pa se je plasiralo za finale.

Izidi predtekmovanj so bili naslednji: I. skupina: 1. Miklič 1:31.4, 2. Šifrer 1:33.5, 3. Skraba 2:10.6; II. skupina: Ban 2:12.5, 2 De Gregorio 2:13.8, 3. Bone 2:32.5; III. skupina: 1. Šešek 2:12.8, 2. Neviero 2:33.4.

Po kratkem odmoru so nastopili v finalni tekmi in se plasirali takole: 1. Miklič 1:34.8, 2. Šifrer 1:38.4, 3. Škraba 2:11.2, 4. De Gregorio 2:16, 5. Ban 2:28.4. Šesti tekmovalec je odstopil. Pri časih je treba upoštevati, da so bile tekme odprte tudi za neorganizirane plavalce. V tem je ravno namen tekmovanja za Scaronijev pokal, da se vzgaja plavalni naraščaj iz širokega kroga kopalcev.

Prihodnja plavalna prireditev bo v istem bazeno v soboto 29. avgusta ob 16. uri. Namenjena bo spet mladini, organiziral pa jo bo odbor za športno propagando.

Zmaga italijanskih atletov v Zürichu

Včeraj se je vršila v Zürichu meddržavna lahkoatletska tekma med najboljšimi atleti Italije in Švice. Italijanski atleti so postavili boljše rezultate in zmagali s 77 točkami, Švicarji pa so jih dosegli 67. Prireditev je bila mestoma nad vse zanimiva; izenačenost atletske zmogljivosti je omogočila prav napete borbe za prva mesta. Romeo je postavil nov italijanski rekord v skakanju s palico — 4.20 m, kar pomeni tudi nov državni rekord. Kakor je bilo pričakovati je Lanzi zmagal v teku na 800 m, Campagner pa je bil prvi v skoku v višino z lepo znamko 1.90 m. Med Švicarji se je zlasti uveljavil Neumann, ki je pognal kopje čez 65 m daleč. Podrobne izide o tej prireditvi bomo objavili jutri.

Tudi italijanske igralke tenisa so nastopile včeraj v inozemstvu. Na znanem Marjetinem otoku v Budimpešti so tekmovale za srednjeevropski pokal. Izid prvega dne je bil 1:1. Prvo točko v korist Madžarkam je prinesla Florijanova, za Italijanke pa je izenačila Ullsteinova.

Haegg spet čil in zdrav!

Iz Stockholma poročajo, da je Gunder Haegg, kateremu je zdravnik prepovedal začasno nastopanje, spet okreval in tekmoval. Ko so ga ljudje zagledali v oestesundskem stadionu, so mu priredili viharne ovacije. Za izražene simpatije se je 23 letni Gundar oddolžil tako, kakor zna le on. Tekel je na 2000 m, pustil za seboj vse tekmovalce in postavil nov svetovni rekord s časom 5:11.8 min.

Ko smo že pri atletiki, naj omenimo še nekaj drobiža s hrvatskega prvenstva poedincev. Tudi v Zagrebu so padali v soboto in nedeljo novi rekordi, seveda ne svetovni, pač pa državni. Dosegli so jih v sledečih panogah: Lušicky v teku na 400 m s 52.7 sek., Kojič v metanju kladiva z 42.40 metrov, pa še v štafeti 4 krat 100 m in v suvanju krogle. Najboljša točka hrvatskega prvenstva je bilo metanje kopja: pet atletov ga je pognalo čez 50 metrov daleč, najboljši met pa je dosegel Mrkušič (54.22 m).

In še čisto na kratko

153 pešcev in tekačev se je udeležilo v nedeljo nemškega državnega prvenstva v hoji na 25 kilometrov in v maratonskem teku. Prireditev je bila v Treptowu pri Berlinu. Z ozirom na to, da tekmovalci niso imeli toliko priložnosti za trening kot v mirnih časih, so skrajšali maratonsko progo na 30 km. V teku je zmagal Berlinčan Weber v 1:48:36, v hoji na 25 km pa je bil prvi Grittner iz Kölna v 2:04:36.

V Celovcu so priredili veliko kolesarsko dirko na 100 km krog Vrbskega jezera. Najhitrejši je bil Kitzsteiner, ki je zmagal v 2 urah 36:12 min.

Krog mestnega doma v Breslavi so dirkali v nedeljo najboljši danski, madžarski, slovaški in nemški kolesarji. Vozili so 40 krogov, celokupna dolžina proge pa je znašala 80 km. Madžari in Slovaki so kmalu zaostali in vsa dirka je potekla v znamenju dvoboja med Danci in Nemci. Prvenstvo posameznikov je dobil Nemec Hörmann, vrstni red moštev pa je bil tale: 1. Nemčija, 2. Danska, 3. Madžarska, 4. Slovaška. — Najuspešnejši dirkač med Danci je bil znani Rassmusen, ki je zasedel tretje mesto.

Teden mladinskega državnega prvenstva so otvorili včeraj v Bratislavi. Vse nemške pokrajine so poslale v Breslavo svoje juniorje, kjer bodo tekmovali do prihodnje nedelje v raznih panogah športa.

Veslaškim tekmam za prvenstvo Hrvatske je prisostvovalo 6000 gledalcev. Prav posebno se je uveljavilo moštvo Gusarja, ki je zmagalo v treh točkah in si osvojilo naslov državnega prvaka za l. 1942. Veslači Gusarja so zmagali med drugim tudi v osmercu s časom 5:19 min. Drugi v osmercu je bil Hrv. veslaški klub iz Zagreba, tretji pa Galeb iz Zemuna.

Sovražna ladja, ki jo je torpedíralo italijansko letalo

Riba z 22 svetilkami

Zaradi raziskavanja morskega dna je znanost zvedela za eno najbolj čudovitih rib. Ime ji je thaumatops in spada k rakovicam, vendar je mnogo večja. Važna je pa zato, ker v najglobljih morskih globinah vodi skoraj človeško prometno tehniko. Thaumatops je eden od svetečih se morskih prebivalcev, ki jih je sicer več, a so drugi vsi v najvišjih morskih plasteh, ta pa je prav na dnu, v največji temi, kamor ne prodre noben sončni žarek.

S Thaumatopom so delali prav zanimive poskuse. Če daš žival z drugimi majhnimi morskimi prebivalci v akvarij in tega postaviš v temen prostor, opaziš, da se posoda razsvetli. Svetloba prihaja od Thaumatopsa, čigar ozko truplo se giblje v vodi. Opaziš tudi, da se žival nikoli ne zadene na stene posode in tudi ne na kamenje, celo z drugimi prebivalci akvarija se ne snide.

Največji zastopnik te vrste rib ima sijajno svetlobno napravo, ki mu služi kot prometni signal. — Truplo, čigar glava ima dve tipalki, je opremljeno z 22 majhnimi svetlobnimi točkami, ki se v temi svetijo. Thaumatops pa si lahko sveti v štirih barvah. Njegove svetilke so lahko rdeče, zelene, rumene ali modre barve. Kadar se ženi, tedaj se sveti v rumeno-zlati luči, da privablja samice. Kadar se sveti v rdeči barvi, tedaj je razjarjen. Kadar pa imajo njegove svetilke zeleno ali modro luč, tedaj pa sveti sebi in drugim podmorskim prebivalcem. — Thaumatops je dolg nekaj več ko 10 cm in živi samo v največjih morskih globinah.

Dolgin - Debeluh - Ostrogled

Risbe: ROM — Besedilo po K. J. ERBENU

93.

ONI, KI JE SEDEL PRI OGNJIŠČU, VTAKNE KOS PEČENKE V USTA.

94.

DVORNI PAVLIHA VRŽE PSU KLOBASO.

Nerazumljivo

»Kako nepraktični so še vedno ljudje. Nad dvesto potnikov imam in noben nima niti 8 metrov kabla pri sebi, da bi popravil električno napeljavo.

Narkoza

Na nujen opomin svojega stalnega zdravnika se je Mile končno le odločil za operacijo slepiča. S strahom je prestopil prag splošne bolnišnice. Zdaj je ves bled in prestrašen ležal na kirurgičnem oddelku v kotu velike bolniške sobane in mislil na tisto strašno, ki ga pravkar čaka. Kljub bolečinam, ki jih je Mile čim dalje huje čutil po vsej desni strani života, je z jasnostjo, ki jo človeku daje le strah, opazoval vse, kar se je godilo okrog njega. Pravkar so prinesli njegovega soseda od operacije. Bil je še napol v nezavesti, težko je hropel in iz ust so mu silile pene. Njegov obraz je bil mrliško bled in upadel.

Mile bi rad obrnil svoj pogled drugam, a kaj, ko pa je bilo tam še huje. Na nasprotni strani je namreč pravkar izdihnil bolnik. Duhovnik in usmiljenke z upihnjenimi svečami so odšle, zdaj so ga strežniki nalagali na nosila, da ga odneso v mrtvašnico. Pred pol ure, preden je Mile prestopil prag bolnišnice, je še živel. Bil je tudi operiran na slepiču, a je neko noč v nevzdržljivi žeji prilezel do vodovodne pipe in se napil hladne vode. Tistih nekaj požirkov mu je poleg vsega drugega pomagalo na drugi svet.

»Drugi svet?« je s trepetom razmišljal Mile, morda bodo pa tudi njega jutri ali še celo danes takole odnesli, če se ne prebudi iz narkoze. Zdravnik mu je sicer dejal, da operacija ni nevarna, in celo, če bi se slepič že razpočil, bi ga ob takojšnjem posegu še lahko rešili. Vendar pri njem še zdaleka ni te skrajnosti. »Vsi zdravniki lažejo iz tako imenovanega človekoljubja,« jih je obsodil Mile. »A vendar, ali ni bolje človeku pustiti upanje, kakor napovedati mu gotovo smrt?« Že, kdor jim verjame, a Mile ima svojo pamet, Mile že ve...

Bolj ko operacije, se je Mile bal narkoze. Prijatelj Nande mu je pripovedoval o njej. »Na usta in nos ti poveznejo nekakšno masko in ti potem v nos nakapajo kloroforma ali etra. Peklenske muke trpiš v tistih sekundah, ki se ti zde cela večnost. Jemlje ti sapo, hlastaš po zraku, ki ga ni, obenem se pa z najbolj jasnim razumom, ki ti še tisti zadnji hip osvetli možgane, zavedaš, da so to morda zadnji trenutki v tvojem življenju. Marsikdo se iz narkoze nikoli več ne zbudi in kaj veš, če prav ti ne boš tudi eden od teh. Rajši prirodno smrt, kot še enkrat narkozo.« Morda ima Nande prav. Mile bi najrajši pobegnil. Nek njegov prijatelj je tik pred operacijo pobegnil, češ, ne dam si izrezati slepiča in živeti kot nepopoln človek. Prelisičil je strežnika, da mu je prinesel obleko in je ušel. Nekaj tednov zatem je v groznih mukah umiral in klical zdravnika. A bilo je tedaj že prepozno.

»Kaj je torej bolje? Taka smrt ali smrt v narkozi, ali možnost, da se reši?«

Mlada, lepa asistentka mu je potipala žilo in ga sočutno vprašala: »Zakaj ste tako vznemirjeni. Žila vam divje utriplje, pa se morda ne bojite take lahke operacije?«

»Lahke operacije?« je sovražno pomislil Mile in ni videl njenega mehkega žametnega obrazka, ne njenih sinjeplavih oči in njene visoke, vitke postave. Ko pa je le čakala na njegov odgovor, je izjecljal: »N-e-e-e, le narko-z-z-e.«

»Oh,« ga je usmiljeno potolažila, »saj sploh ne dobite narkoze, le krajevno omrtvičenje. Tri injekcije v hrbet in potem bo v desetih minutah vse dobro.«

Dala mu je v žilo injekcijo za pomiritev srca.

V dvomu je gledal za njo: »Morda tudi ona laže, laže kot vsi drugi zdravniki.« A njeno zatrjevanje in injekcija sta umirila nekoliko njegovo kri, ublažile so se bolečine in misli niso več tako divjale po možganih.

Čez dobro uro so prišli po njega strežniki z nosili in ga odnesli. V operacijski dvorani, ki se je vsa bleščala od čistoče, si je zdravnik operater že umival roke. Ena od usmiljenk je prelagala na stekleni mizici razne škarje, nože in igle vseh mogočih oblik in pripravljala kosme vate. Druga je pomagala strežniku, da sta Mileta pravilno namestila na visoko, z belim prtom pregrnjeno mizo za operacije.

Mile še prav utegnil ni pogledati po vseh teh pripravah, ko je pristopila asistentka in mu zavezala oči. Ko so se njene nežne roke dotikale njegovih las, ga je prevzelo vdano zaupanje in mirno je dopustil, da mu je usmiljenka uklenila roke in noge v kovinaste obroče, na vzvodih pritrjene ob operacijski mizi. Okoli sebe je še čul pritajeno govorjenje, drsanje gumijastih čevljev po tleh in čakal na injekcije. Nekdo mu je odgrnil desno stran telesa. »Zdajle dobim tiste injekcije,« je pomislil Mile. A injekcij ni in ni bilo. Telo mu je jelo vzdrhtevati.

Hipoma mu je nekdo poveznil čez usta in nos nekakšno mehko cunjasto reč. Oči pod zavezano ruto so se mu izbuljile v grozi. Neizmerna jeza na lažnjivo asistentko ga je prevzela. »Ne narkoze, ne,« je hotel zakričati na ves glas, a že ga je jelo dušiti. Strah mu je dal silno moč, da je poskušal vreči svoje telo kvišku, a kovinasti obroči so surovo zlomili njegov napor. Dvoje krepkih rok da je spet uravnalo v prejšnjo lego in skozi masko je jel prodirati zoprn sladkoben plin.

»Konec,« je dejalo v Miletu. Zdaj ni več pazil na pojemanje zavesti, kakor si je to predstavljal po Nandetovi zgodbi, le eno je prešinjalo njegovo dušo: »Bog! Veliki, Silni, Mogočni, Dobri, pomagaj!« Val vročine ga je zajel. Grozna moč mu ni dala dihati. Čim bolj je hlastal po zraku, tem huje ga je dušilo. Pred očmi so jeli plesati ognjeni kolobarji. Čim dalje večji so postajali in vedno več jih je bilo.

»Štejte!« je zapovedal nek glas tam zunaj. Miletova volja je jela popuščati. Pokorno, mehanično je začel s tihim pretrganim glasom: »E-n-n-a, dv-v-e, tr-r-i...« Poslednja jasna slika, ki je še ožarila njegove možgane, je bila slika matere, ko prižiga lučko pred podobo Matere božje. Pol v nezavesti že in medtem, ko je mehanično štel dalje, je v duši pomolil: »Marija, pomagaj!« Nato so prihrumele vode. Najprej je bilo le oddaljeno žuborenje potočka, nato šum reke, hrumenje veletoka, dokler niso ogromne vodne sile udarjale druga ob drugo, kot silni skladi velikanskih skal, ki se podirajo čezenj. Dokler ga usmiljeno ni zagrnila tema...

Medtem je pretekla ura. Kje je blodil nesrečni Miletov duh? Ko je odprl oči, je najprej uzrl okno, skozi katero so sončni žarki lili na neko stekleno polico, da so se vsi inštrumenti bleščali, kot bi bili iz zlata. Po veji, ki je bila tik ob onku, je skakljal vrabček in radovedno obračal glavico proti njemu.

»Kje sem?« je hotel vprašati. Ko je zagledal sestro usmiljeno in asistentko, ki ga je opazovala, se je vsega spomnil. V želodcu mu je bilo čudno slabo, a prevzemala ga je le ena misel: »Živim, živim!«

Niti ni hotel pogledati, ko mu je sestra kazala izrezani slepič, videl je le nasmeh asistentke in ji ga vrnil. Nič več ni bil hud nanjo. Misel, da še živi, bi ga spravila z najhujšim sovražnikom.

O kako vse drugače bo odslej živel in cenil življenje, ki je tako lepo, lepo! Katja R.

392

Zraven njega je stala Almira zavita v črno haljo. Kakor pogleduje zviti gad zmagoslavno in s pisanim očesom ptička, ki ga je zahrbtno ugrabil, ko je prepeval v travi, tako zmagovito in ponosno je zrla zdaj Almira na vklenjenega Mirka.

393

In on se je zares zbal tega pogleda. Strašna slutnja mu je pretresla dušo. Nehote mu je prišla na misel tista usodna noč, ko se mu je bilo dekle zaklelo, da se bo strašno maščevalo. Spoznal je, da se je zdaj uresničila Almirina grožnja. Uvidel je, da je ona izdala njega in vse tovariše. Ves žalosten je povesil glavo ter se vdal v usodo.

394

Nov up in nada pa prešine njegovo dušo, oživi njegovo srce, ko začne poveljnik takole govoriti: »Včeraj sem vam bil zaradi predrznega govora zagrozil s strašno smrtjo. Danes sem hotel izvršiti svojo grožnjo. Pokazati sem vam hotel, kako ravná s kristjani n e č l o v e š k i poveljnik, kakor ste mene včeraj vi imenovali.

Iz prvih časov nogometnega športa v Ljubljani

Vsako javno udejstvovanje ima svojo zgodovino in tudi šport jo ima. Ne mislimo na tisto o starih Grkih, pa tudi o tem ne mislimo razpravljati, kdaj in kje v svetu so gledali brve boksarske, atletske in nogometne tekme. Po prvih straneh domače športne zgodovine smo želeli brskati, ni pa se še našel človek ki bi jo napisal. »Domača športna zgodovina?«, boste vprašali, »saj smo vendar vse videli in doživeli!«

Tako mislijo mladi ljudje, ki se še dobro spominjajo živahne konkurence med Ilirijo in Primorjem, pa romantičnih plavalnih tekem na Ljubljanici, konjskih dirk na Tacnu in znamenitega športnega tedna v jeseni l. 1920. Res je, da se je slovenski šport po svetovni vojni mogočno razmahnil, dejansko pa je bila to le obnova, zakaj naši športni začetki segajo še v tisto dobo, ki je že pozabljena.

Ko so priredili v Londonu četrto olimpijado, takrat je dobil nogomet v Ljubljani svoje prve pristaše. To je bilo l. 1908. Dijaki I. državne gimnazije so zvedeli za novo mikavno igro in začeli so igrati »football«. Kakor rečeno, nikdo še ni popisal prve dobe našega športa: da bi o začetku slovenskega nogometa kaj več zvedeli, smo se morali obrniti na nekoga od tistih, ki je bil med prvimi »brcatelji« žoge. Razume se, da časopisi tistih časov še niso imeli športnih rubrik, nogometne družine pa tudi niso vodile svojih kronih.

Pred ustanovitvijo »Ilirije«

Naš najstarejši športni klub, Ljubljansko Ilirijo, so ustanovili l. 1911. Pred »Ilirijo« je obstojalo nekaj dijaških nogometnih družin, pa ne samo to, imeli so tudi »Slovenski football klub Hermes«. Da bi kaj več zvedel o postanku našega športa, sem obiskal moža, ki je bil ves čas zraven, ki pa je želel, naj ga v časopisu ne omenjam po imenu. »Rad bi zvedel, kako je bilo s tisto nogometno družino na I. drž. gimnaziji, o kateri trdijo, da je orala nogometno ledino«, sem začel.

»Brez skrbi lahko zapišete, da je l. 1908 rojstno leto našega nogometa. Dijaki I. drž. gimnazije so ga najprej igrali. Tudi to je točno, da so ustanovili svoj klub. Ravnatelj Požar jim je dovolil klubsko shrambo v gimnazijski kleti, prvi nasprotnik takratnih igralcev pa je bil menda šolski sluga, ki mu ni šlo v račun, da uživajo razboriti nogometaši tako visoko potuho. Besede »nogomet« še niso poznali in so govorili le o »footballu«. Naši gimnaziji so sledili tudi drugi zavodi in tako je bil nogomet okrog l. 1910. prva priljubljena vrsta športa med Slovenci.

Precej pobude za športno udejstvovanje smo dobili pri šolskih mladinskih popoldnevih, ko smo se sestajali po enkrat tedensko k igram pod vedrim nebom. Imeli smo dva podjetna učitelja, ki sta bila vneta pristaša zdravega razvedrila na prostem: dr. Josip Tominšek, poznejši urednik »Planinskega vestnika« in prof. Kenda. Med igralci je bil posebno vnet Stanko Bloudek, zlasti pa smo občudovali Francina Trošta, ki je bil pravi mojster igranja »po pik«. Tako smo pravili strelom, ki so šli naravnost v »stratosfero«.

Zibeljka našega nogometa je tekla v Tivoliju, na znanem zelenem trikotniku. Igrišče je bilo pač majhno in smo zaradi tega igrali le z moštvi po 7 igralcev. Leta 1910. so se združile male dijaške nogometne družine v »Slovensk football klub Hermes«. Organizacija kluba je bila v rokah E. Betetta in V. Hitija. Leto pozneje smo priredili prvo javno tekmo proti dijaškim tovarišem iz Triesta, izid pa je bil 2:2. Istega leta se je združil »Hermes« z novo ustanovljenim športnim klubom »Ilirijo«, ki je praznovala lansko pomlad 30letnico svojega obstoja, ali točnejše povedano, svoje ustanovitve. V hudih letih od 1914 do 1918 je namreč tudi Ilirija zaspala.

Praški nogometaši v Ljubljani

V dijaškem idealizmu porojeni ljubljanski nogomet si je kaj kmalu opomogel. Omislili smo si prave čevlje, žoge pa smo naročali iz Prage. gleške čevlje, žoge pa smo naročali iz Prage. Kako smo štedili krone in krajcarje, da smo si lahko vse to kupili! Uredili smo si tudi večje igrišče na sedanjih prostorih velesejma in prirejali tekme z enajstoricami iz Triesteja, Gorizije in Celovca. Kdo vse je igral v tistih časih? Šifrer, Jankovič, Ilc, Turk, Levec, Kobler, Vidmar, Vadnal, Kmet, Jelačin, Mikuž, Zorman in drugi. Nekateri so že na onem svetu, le malo jih še deluje v športu, večinoma pa so danes že na uglednih položajih in jih ne poznamo več kot nogometaše, temveč kot visoke uradnike, profesorje, podjetnike in podobno.

Prvo pravo lekcijo pa je dobil naš nogomet l. 1913., ko je prišla slavna praška Slavija v Ljubljano na gostovanje. Omnibusi na konjsko vprego so pripeljali lepo število gledalcev, med njimi pa so bili tudi predstavniki svetne gosposke. Ljudje so se čudili nad virtuoznostjo češkega nogometa, za nas pa je bil to dan bridke izkušnje. Nič manj kakor deset golov so nam nasuli Čehi, sami pa so odšli s prazno malho. Tako hudega poraza pač nismo pričakovali! Uvideli smo, da ne gre brez trenerja, da nam drobni nogometni učbeniki ne zadostujejo in naprosili smo »Slavijo«, da nam je posodila svojega trenerja Jiraka za nekaj mesecev. Trenirali smo, da je bilo veselje! Jirak nas je izpopolnjeval v tehniki z žogo, seznanil pa nas je tudi z novimi taktičnimi potezami.

In uspeh? O, uspeh pač ni mogel izostati. Ko smo v jeseni istega leta nastopili proti hrvatskemu prvaku HAŠK-u, smo ga odpravili s 3:1. V sezoni pred svetovno vojno so imeli ljubljanski prijatelji moderne športne igre že veliko priložnosti, da vidijo svoje Ilirijane v borbi s tujimi moštvi. Kako zadovoljni so bili, ko so videli, s kakšnim uspehom je igrala Ilirija proti Concordiji, HAŠK-u, Gradjanskemu in proti enajstoricam iz Brna, Fiume in Gradca! V kratki sezoni je znašal score golov 66:28 v korist Ilirije! Za tem je prišla vojna, z vojno mobilizacija in Ilirija je izgubila najprej igralce, za tem pa še igrišče. Bil je konec prve, toda slavne dobe slovenskega nogometa.«

O drugih športnih panogah pa še prihodnjič kaj.

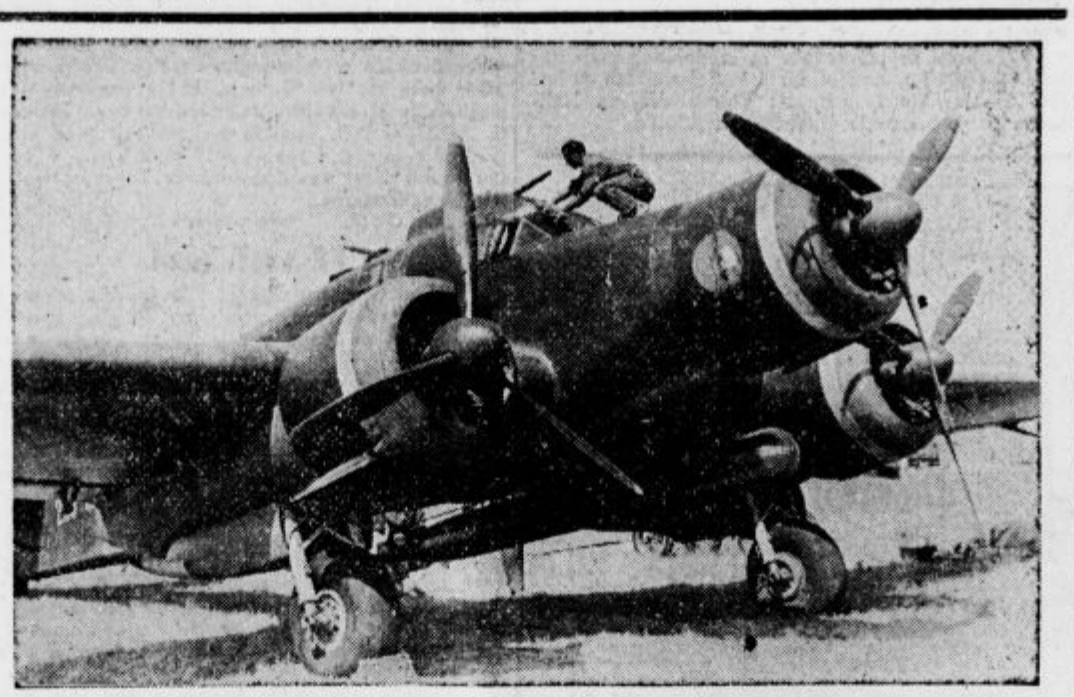

Italijanski bombnik, pripravljen za polet v nekem opirališču na osrednjem Sredozemlju.

Krstni list slavnega slikarja

Iz Madrida poročajo, da so v Sevilji v nekem starem arhivu našli krstni list slavnega španskega slikarja Velasqueza. Kakor pove ta krstni list, je bil Velasquez rojen v neki preprosti madridski hiši v Ulici Moreria. Krščen je bil 6. junija 1599 v župni cerkvi San Pedro. Krstni boter mu je bil seviljski meščan Publo de Ojeda.

Mali oglasi

Objave

Izgubil se je otroški

bicikelj, rdeč, katerega sta našla in odpeljala neki gospod in gospa na Linhartovi ulici včeraj, 23. t. m. ob 11 dopoldan, ko sta se vračala s pokopališča. Poštena najditelja naprošam, da bi ga vrnila. Babnik Antonija, Tomačevska cesta 11, Sv. Križ, poleg gostilne Semrajc.

Berite Slovenca in oglašujte v njem!

Prodamo

Španska stena

lepa, poceni naprodaj. — Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 4718.

Kurivo

TEL. 2951

PREMOG IV. SCHUMI DOLENJSKA CESTA

Giovanni Verga 49

Tone Nevolja

Roman.

Mena pa, tako bleda, je bila v resnici videti často kot sveta Agata. In sestrica, s tisto črno ruto, je tudi pričela dozorevati v lepega dekliča.

Ubogi Meni se je zdelo, kot da bi se nenadoma postarala za dvajset let. Zdaj je ravnala z Lio, kot je Dolginka ravnala z njo. Zdelo se ji je, da jo mora držati pod perutmi kot koklja in da ji leži vsa hiša na ramenih. Navadila se je ostajati sama s sestrico, ko so možje odhajali na morje, in imeti vedno pred očmi ono prazno posteljico. Če ni imela nobenega dela, je posedala križemrok, gledala je ono prazno posteljico in je tedaj čutila, da jo je mati zares zapustila. In ko so govorili na cesti: »Umrla je ta; umrla je ona,« je mislila: Tako so tudi slišali govoriti: Umrla je Dolginka! ki jo je pustila samo z ono ubogo sirotico, ki je imela črno ruto kot ona.

Nunziata ali sestrična Ana sta prihajali od časa do časa, z lahkim korakom in dolgim obrazom, brez besedi. Postvljali sta se na vrata in gledali zapuščeno cesto, z rokami pod predpasnikom. Oni, ki so se vračali z morja, so naglo hodili, previdni, z mrežami v naročju in vozovi se niso ustavljali niti pri krčmi.

Kdo vé, kod je peljal voz botra Alfia? Če ni v tistem trenutku umiral od kolere, vržen za plot, oni ubožec, ki ni imel nikogar na svetu? Včasih je šel mimo tudi Gosja noga z obrazom sestradanca in se je oziral naokrog. Ali pa stric Križ, ki je imel svoje blago tu in tam in je hodil otipavat žilo svojim dolžnikom, kajti če bi umrli, bi mu ukradli dolg. Tudi popotnica je hodila v naglici. V rokah dona Giammarije z zavihanim talarjem in z dečkom, ki je pozvanjal z zvončkom, ker mojstra Cirina ni bilo več videti. Tisti zvonček po zapuščenih cestah, koder ni hodil niti pes in ko je celo don Franco imel vrata napol zaprta, je povzročal tesnobo v srcu. Edina oseba, ki jo je bilo videti hoditi sem in tja, podnevi in ponoči, je bila Locca, z belimi in skuštranimi lasmi, ki je posedala pred hišo pri nešpljevem drevesu ali pa je čakala barke na obrežju in ki je niti kolera ni marala, ubožice.

Tudi tujci so zbežali, kot ptice, ko pride zima in ribe niso več nahajale kupca, tako da je vsakdo govoril: »Po koleri bo prišla lakota.« Gospodar Tone je moral seči po denarju za hišo in ga je gledal, kako se redči, novčič za novčičem. Toda mislil je na to, da je Maruzza umrla izven svoje hiše in to mu ni hotelo iz glave. Tudi Tone je zmajeval z glavo, ko je videl trošiti denar.

Nazadnje, ko je bilo konec kolere in ko je od denarja, s toliko težavo zbranega, ostala komaj polovica, je spet govoril, da tako ni moglo iti dalje, z onim življenjem, ki ga je bilo treba vedno na novo krpati. Da je bilo boljše poskusiti z enim samim udarcem, da bi se rešili vseh nesreč naenkrat in da tam, kjer je umrla njegova mati, sredi vse one prešičje bede, ni hotel več bivati.

»Ali se ne spominjaš, da ti je tvoja mati priporočila v varstvo Meno?« mu je dejal gospodar Tone.

»Kakšno pomoč morem dati Meni, če ostanem tu? Povejte Vi to!«

Mena ga je pogledala z boječimi očmi, ki pa je iz njih gledalo srce, prav tako kot njena mati in si ni upala izreči besede. Toda nekoč, ko se je stisnila k vratnemu podboju, se je opogumila, da mu je rekla:

»Meni ni za pomoč, da nas le ne pustiš same. Zdaj ko ni več matere, se počutim kot riba izven vode in mi ni za nobeno stvar več. Toda žal mi je za ono sirotico, ki ostane sama na svetu, če ti odideš, kakor Nunziata, ki ji je odpotoval oče.«

»Ne!« je dejal Tone. »Ne! Ne morem ti pomagati, če ničesar nimam. Pregovor pravi: »Pomagaj si, da ti pomagam.« Ko bom tudi jaz zaslužil denarja, tedaj se bom vrnil in vsi bomo veseli.«

Lia in Aleš sta široko odpirala oči in sta ga preplašena gledala. Toda ded je sklonil glavo na prsi. »Zdaj nimaš več ne očeta ne matere in lahko delaš, kar se ti zdi in ugaja«, mu je dejal nazadnje. »Dokler bom živel, bom jaz skrbel za one fante; ko me ne bo več, bo Gospod opravil ostalo.«

Ker je Tone hotel za vsako ceno oditi, mu je Mena spravila v red vse stvari, kot bi to napravila mati in je mislia, da tam doli v tujini njen brat ne bo več imel nikogar, ki bi mislil nanj, kot boter Alfio Muha. In medtem ko mu je šivala srajce in krpala obleko, so ji misli hitele daleč daleč k tolikim preteklim stvarem, da jih je imela srce vse polno.

»Mimo hiše pri nešpljevem drevesu ne morem več iti«, je govoril, ko je sedel poleg deda. »Čutim jo v grlu in me drži, po tolikih stvareh, ki so se dogodile, odkar smo jo zapustili!«

Medtem ko je pripravljala bratove stvari, je plakala, kot bi ga ne imela več videti. Nazadnje, ko so bile vse stvari v redu, je ded poklical svojega dečka, da bi mu napravil zadnjo pridigo in bi mu dal zadnje nasvete za takrat, ko bo sam, ko si bo moral služiti edinole s svojo glavo in ne bo imel poleg domačih svojcev, da bi mu povedali, kako naj napravi, ali pa da bi skupaj z njimi obupoval. Dal mu je tudi nekaj denarja, če bi ga potreboval in svoj plašč s kožnato podlogo, kajti zdaj je bil on že star in mu ni več služil.

Ko so dečki videli starejšega brata, kako si je prizadeval s pripravami za odhod, so hodili čisto počasi za njim po hiši in se mu niso upali ničesar več reči, kot bi že bil tujec.

»Tako je odšel moj oče,« je rekla končno Nunziata, ki se je tudi ona prišla poslovit in je stala na vratih. Nihče ni tedaj več izpregovoril.

Sosede so prihajale druga za drugo, da bi pozdravile botra Toneta in so ga nato jele čakati na cesti, da bi ga videle odpotovati. Obotavljal se je, s culo na hrbtu in s čevlji v roki, kakor da bi mu v zadnjem trenutku nenadoma odpovedalo srce in noge. Gledal je sem in tja, da bi si vtisnil v spomin hišo, vas in vsako stvar. Bil je zaprepaščen v obraz, kot ostali. Ded je vzel svojo palico, da bi ga spremil do mesta; Mena je čisto tiho jokala v kotičku. »Pojdiva!« je rekel Tone, »daj, pojdiva! Grem, da se koncem koncev vrnem! Enkrat sem se že vrnil od vojakov.« Nato, ko je bil poljubil Meno in Lio in pozdravil botre, se je zganil, da bi odšel. Mena je tekla za njim z razprostrtimi rokami in je na glas ihtela, kot bi bila neprisebna ter mu dejala: »Kaj bo zdaj rekla mati? Kaj bo zdaj rekla mati?« Kakor da bi mati mogla videti in govoriti. Toda ponavljala je, kar ji je ostalo najbolj trdno v spominu, ko je bil Tone drugikrat dejal, da hoče ovditi in ko je videla plakati mater vsako noč, da je naslednji dan pri postiljanju našla rjuho vso vlažno.

»Zbogom, Tone!« je zavpil za njim Aleš, ki se je opogumil, ko je brat bil že daleč. Tedaj je Lia pričela vreščati.

Za Ljudsko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič Izdajatelj: inž. Jože Sodja Urednik: Viktor Cenčič